

Ціна 50 центів.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

Рік XXI

Грудень — 1970 — December

Ч. 251

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •
УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

Видає видавництво "НОВІ ДНІ".

Редактор 1950-1969: П. К. Волиняк

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ

Д. В. Кислиця — головний редактор

М. Г. Дальний — відповід. секретар

Відповідає за адміністрацію і друкування

П. В. Майсюра.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

У США —

NOVI DNI
2209 Caniff Ave.
Detroit, Mich. 48212, U.S.A.
Tel.: 365-9130

У Канаді —

NOVI DNI
219 Howard Park Ave.
Toronto 154, Ont. Canada

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ (на рік):

Канада і США — 5.50 доларів
Австралія — 3.50 австралійських доларів
Франція — 20 франків
Англія — 30 шилінгів
Всі інші країни Європи, Венесуела — 4.50 американських доларів.
Решта країн Південної Америки — 3.00 американські долари.

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА.

В Англії:

H. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G.P.O. Adelaide,
South Australia

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Мандрика М. І. — Із циклу „Музичні ночі“	1
Коротич Віталій — Біль. День	2
Сварог Вадим — Таким я його пам'ятаю	3
Домазар Сергій — Він палко її любив	4
Кушнір Богдан — Бетговен у двосоті роковини	6
Джувль Павло — Українське Лікарське Т-во колись і тепер	7
Вакуленко В. — Капітан Джеймс Кук	11
Сварог Вадим — Життя в поезії	12
Губаржевський Ігор — Л. Старицька-Черняхівська	14
Кислиця Д. — Із нашої хроніки за рік	16
Гжицький Вол. — Маланка	17
Курильчук М. — Прозріння	20
Химич Микола — Українська Радянська енциклопедія	23
Пишкало Іван — Дві ленінські вистави	25
Василенко А. — Селянський полковник Максим Кривоніс	26
Некролог — Протопресвітер Ігор Губаржевський	27

ЗАВЕРШИВШИ ПЕРШИЙ РІК

Дорогі читачі!

З цього числа почавши, будемо видавати „НОВІ ДНІ“ щомісяця — одномісячними числами. Ваша воля мати журнал і Ваша дотеперішня підтримка його уможливили нам вихід з критичного стану і зважитись на цей дальший крок у наших зусиллях — зробити місячник місячником, як це було за життя св. п. П. К. ВОЛИНЯКА.

Обіцяємо не послаблювати своїх зусиль надалі і встояти на досягнутому. Віримо, що Ви не підведете нас, а ми Вас.

Наше бажання — воно ж, ми того певні, і Ваше: не тільки втримати журнал як місячник, а й робити його все кращим і кращим. А це можливе за двох основних умов: а) коли від кожного читача будемо мати посильну, але щедру фінансову підтримку; б) коли весь гурт наших добрих співробітників ще регулярніше постачатиме нам добірний матеріал з усіх ділянок і на актуальні теми.

Ми й надалі не вимагаємо платні за свою працю в редакції, але вважали і вважаємо, що наші висококваліфіковані автори статей повинні мати бодай мінімальну винагороду, а особливо наші дорогі і дуже заслужені автори — пенсіонери. Досі ми нікому з авторів ні цента не платили, не мавши на це змоги. Щоб ми ту змогу мали і щоб наші автори також мали ще більше змоги і надхнення для нас писати, нехай знайдуться з-поміж нас хоч невеликі меценати — і все буде так, як має бути. Покійний П. К. Волиняк мріяв довго про можливість виплачувати авторам гонорар, але так і не дочекався того. З нагоди роковини його смерті — даймо слово зробити все, щоб та його мрія здійснилася! Це, зрештою, не так і трудно зробити багатьом із наших читачів.

Вічна пам'ять славному видавцеві і редакторові П. К. ВОЛИНЯКОВІ і нехай живуть його і наші „НОВІ ДНІ“ — найкращий пам'ятник їх творцеві!

РЕДАКЦІЯ

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ І НОВИМ 1971 РОКОМ

вітаємо і поздоровляємо всіх наших читачів і читачок, співробітників і співробітниць, друзів і прихильників, де б вони тепер не були на Землі. З Божим благословенням і при добрій волі всіх вас ми дожили з „НОВИМИ ДНЯМИ“ до цих великих християнських свят і з надією на краще починаємо НОВИЙ РІК. Від щирого серця всім вам бажаємо якнайкраще провести свята і мати в наступному році якнайбільше успіхів.

РЕДАКЦІЯ Й АДМІНІСТРАЦІЯ

М. І. Мандрика

М. І. Мандрика

ІЗ ЦИКЛУ „МУЗИЧНІ НОЧІ“

— VIII —

Лишень здригнув, і вже я у просторі...
З усіх усюд летять, дзвенять струмки;
Струмки мелодій в чародійне море.
Летять, дзвенять з небесних сфер зірки.

Земля згубилася... Я у етері.
Лечу поміж зірок, живих комет,
Що десь плывуть в небес розкриті двері
На спів скрипок, на космосу бенкет.

Із стайнь одвічних вилітають коні,
Крилаті коні, як колись Пегас...
Куди летять вони? — Знає Бетговен:
Жене скрипки, в безодню гонить бас.

Усі струмки збігаються, як зграї,
Сплітаються, розходяться в тонах...
Я в морі мелодійнім засинаю
В Бетговенських невидимих краях.

— X —

Нескінчена симфонія... Роздerta.
Хоч юний Шуберт — як Бетговен в ній.
Але не міг він все життя до смерті
Завершення своє надати їй.

Мелодії збивалися з дороги,
Що блиснула йому в фатальний день...
Маестро гордий музики й пісень,
Не міг здобути над серцем перемоги.

Здіймалися бурею мінорні гати
І водопадом падали щораз,
А, впавши, заливалися сльозами
Від жалю, розчаровань і образ.

Творець надхнений опер і симфоній,
Гармоній геній, класик без доган,
Не міг закінчити лише одної,
Що з серця вирвалася, як вулкан.

Бо ні в журбі, ні в творчому екстазі,
До смерті ранньої забути не міг
Він дівчини, яку любив, та взяти не зміг —
Красуню Кароліну Естергазі.

Та все живою воскресне знов
Його симфонія і в ній його любов.

19. VIII. 70.

Шехерезада...

Тисячу ночей, тисячу разів
Я переслухав за одну півночі.
У сні-дрімоті, як заплющив очі,
Ходив в покоях у царя-царів,
Де тінями блукали пімста й зрада,
І слухав пісню слів Шехерезади.

Немов дзвіночків срібних тихий спів
Слова її з солодких уст дзвеніли;
Немов напій чарованих плодів,
Вони п'янили і самі п'янили...

І шах від них п'янів
І забував на час свій гнів.

А день за днем, за ніччю ніч минали,
Тож в серці в неї все був неспокій:
Її слова, як море, хвилювались —

То радістю дзвеніли, то благали...
То тихий сум, то ніжний буревій.
Нарешті — тисяча іще одна
Ночей, наповнених казками,
Як ті в Фердусі у його „Шах-Наме“,

І перемогу здобула вона:
Угас, забувся гнів
царя царів.

Перемогли — краса і мудрість, і любов,
І в музиці хвилюючій, плакучій
Увіковічив їх на всі літа будучі
Надхненний Римський-Корсаков.

— XII —

Чайковського скрипки...

А в сні — перед очима

Вакула тягне чорта із торбини.
За роги взявши

усівшись на спину,

Наказує летіти в Петербург...
І вже в цариці, ніби все там був.
Туди прийшли й вусаті запорожці...
Вакула вже при них (бо чорт у торбі спить),
Нібито всі разом прийшли у гості...
Вакула ж хоче про одне просить:
Про черевички для Оксани...
(Як чорт pomoже, то й дістане.)
Скрипки співають, аж цариця мліє...
Вакула у монарших ніг...
Надійсь! Надійсь! Цариця зрозуміє, —
На те і чорт, аби поміг.
І диво! Як той віск розм'якла Катерина...
Вакула всіх щасливий на землі,
Бо вже він знову на чортячій спині,
І вже в своєму рідному селі.

Привіз Оксані від цариці капці:
Гуде весілля у Диканьці,
Аж чути до цариці,
Бо сам Чайковський грає на скрипці.

У музику, до того ще не знану,
Уткав Чайковський чорта, коваля й Оксану,
Яких ніколи б в світі не було,
Якби не Гог'ля чарівне перо.

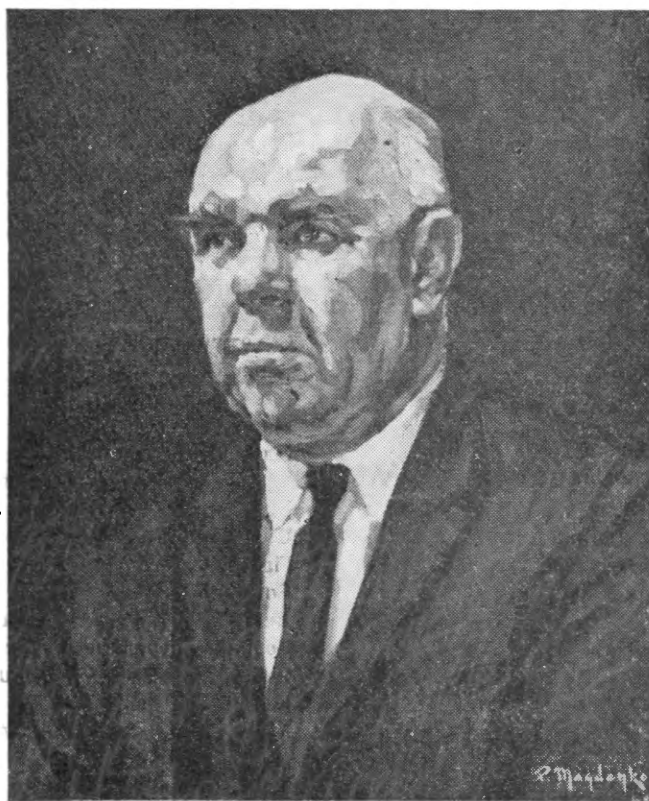
ВІТАЛІЙ КОРОТИЧ

Вмирають мудреці з держави слів —
Святі, що суцї над патериками,
Кошлатоброві, з чесними руками —
Та, вмерши, ні один не помалів.
Померши, ні один не відійшов,
Лиш смертю із майбутнім привітався,
Та облетіла раптом суєта вся,
Неначе порох, з їхніх підшов.
Над теплим хитроплетивом доріг
Самотній місяць котиться їржаво —
Вкраїнської словесности держава
Поволі тратить славних коштових.
Ми проводжаєм їх в далеку путь,
Йдемо за ними — строфами та снами,
Говорим, що живуть вони між нами,
І знаєм, що вони вже не живуть.
Що не вони — поезія жива...
Гірко знаття те в душі собі вріжеш,
Бо винні перед ними кожним віршем,
Де брязкотять зфальшовані слова.
Бо винні перед ними кожним словом,
Яке живе в душі на ланцюгу,
Коли кризь пам'ять, наче кризь югу,
Ми у зачассі лики їхні ловим.
До болю звично все:
Одні в землі,
А на землі все той — стокутний — будень.
Нехай нам і за себе гірко буде,
Коли вмирають наші вчителі!
Нас битва кличе.
В звогнені роки
Рушаємо в зворушливім єднанні,
А їм вузькі окопи персональні
На Байковім викопують дядьки...
Вони вже в снах незморних та незмірних.
Вклонившись вчителям із днів нових,
Подумаймо, як берегти живих,
Коли ми проводжаємо померлих.
Коли ми у прийдешність проростаєм
Із їхніх днів, що повнять нас ущерть.
А мудреці від нас ідуть не в смерть,
А в той народ, що дав колись життя їм.

ДЕНЬ

Невже існує світ без катастроф?
Де все ритмічно плінне,
До деталей,
Де вірші, з сонних роздумів посталі,
Не чавляться у божевільні строфи.
Де люблять легко так, як воду п'ють,
Де звично убивають — мов цілкують,
Де пензликами штивними малюють
Речей скороминущих тлінну суть.
Де навіть сонце ходить по прямій...
Де люд живе, не навчений сивіти?!
Як гарно, що не знаю того світу,
Гладенького й холодного, мов змії!
Життя, що постає із веремій,
Мов дерево, стоплоде і стовіте.
Як плід,
Тривогу ронить в спокій мій.

„Вітчизна“, ч. 9, 1970.

П. К. ВОЛІНЯК

29. XI. 1907 — † 29. XII. 1969

Вадим СВАРОГ

ТАКИМ Я ЙОГО ПАМ'ЯТАЮ

З Петром Чечетом я познайомився в Києві в тридцятих роках.

Міцний, ставний парубок козацької статури. Зелена чемерка й сива смушкова шапка робили його прикметною постаттю. Уже самим своїм зовнішнім виглядом він ніби стверджував незнищенність української людини. Ніби казав: ось я — українець, і цим пишаюсь!

Навіть серед росіян він говорив принципово українською мовою. Кожен його вислів на громадські теми свідчив про викристалізовану національну свідомість та про глибоко продуману й прочуту систему поглядів, центром яких була любов до народу, до його культури, його мови.

Своїм безкорисливим і безкомпромісовим іdealізмом, своєю яскравою українськістю, що світила в ньому рівним і спокійним полум'ям, він imponував усім, хто з ним говорив, хто його знав. Монолітну цілісність його характеру можна було тільки подивляти й шанувати. І шанували його за це не лише приятелі — українці, а й росіяни та інші, часто настроєні вороже до української ідеї.

...Він побрався з дівчиною, яку її знайомі

поетично нарекли „Мавкою“, зробив перерву в своєму навчанні й поїхав на Кубань — українізувати школи для нащадків запорозьких козаків.

Через якийсь час вернувся обурений і розчарований: українізацію на Кубані припинили і всіх „українізаторів“ нечемно випросили геть.

Потім довгий час я з ним не зустрічався, але чув, що його заарештовано — надто вже явно й безстрашно являв він усім свою українськість.

У роки воєнної завірюхи, на страдних дорогах скитальщини, була в мене ще одна з ним зустріч „навбігу“ — ледве встигли обмінятися кількома словами.

І вже тут, коли я послав у торонтські „Нові дні“ свою першу статтю, він написав мені: „А чи не забули ви отакого собі Чечета, якого колись знали в Києві?“

Так почалося моє співробітництво в „Нових днях“. Проте за весь час нашого життя в Новому світі мені так і не вдалося з ним побачитися.

У своїх листах до мене він стоїть такий же самий, по-юнацькому запальний романтик з чималою дозою сентиментальності, непохит-

ний у своїх поглядах і прямодушний до різкості, глибоко відданий українській мрії, заклопотаний долею України, непримиренний до комуністичних окупантів його Батьківщини, готовий на жертви і безжальний до себе ради своєї любови, захоплений і гордий із своєї роботи, вдячний своїм друзям, сповнений непохитної віри в органічну хорошість української людини. І коли він картав своїх опонентів, чи когось там іще, то не стільки за їхні наскоки на нього, скільки за те, що на манівцях особистих сварок і амбіцій вони марнують свої сили, замість того щоб ужити їх на конструктивну працю.

Звичайно, це не значить, що Петро Волиняк завжди мав рацію. Я нерідко з ним не погоджувався, полемізував з ним, намагався подолати якусь його помилкову думку. Але не часто

здавалося мені надшербити брилясту упертість його занадто монолітної вдачі. Лишалось тільки розвести руками.

Зрештою, всі ми в чомусь помиляємось, ніхто з нас не має патента на постійну правоту. А в патріотизмі Волиняка я не мав ніяких сумнівів. Його журнал був його найкращим адвокатом.

Завезтим молодим козаком у ладній чемерці й сивій шапці — таким я бачив його в Києві — залишиться в моїй пам'яті Петро Четет, який з молодих років на все життя присвятив себе своїй мрії і дочасно згорів, до кінця віддавши всю свою енергію улюбленій справі.

Не багато в нас таких одержимих, таких зачарованих українською мрією людей, здатних безкорисливо віддати їй своє життя, коли стільки „розумніших“ дбають насамперед про себе...

ВІН ПАЛКО ЇЇ ЛЮБИВ

Петро Волиняк належав до того виняткового покоління, чий роки формування свідомості припали саме на час розквіту НЕП-у.

Небагато було тих рочків, усього від 1925 до 1929. Але був то винятково щасливий час для кожної молодої української людини, що, закінчивши середню школу, саме вступала в життя.

Це були ті молоді люди, які в роки Центральної Ради і започаткованої нею боротьби за самостійну Україну ще ходили попід столом. Бувши дітьми селян чи містечкових робітників, вони не дуже зазнали нестатків, голодувань і злиднів переднепівських років т. зв. воєнного комунізму, що жорстоко мучили населення великих міст.

Цим молодим людям українізація здавалася подарованою від комуністичної партії. Партія і комсомол говорили до них українською мовою тоді. Або намагалися говорити. Навколо них відбувалися чудесні перетворення, український народ здобував одну за одною свої безкровні епохальні перемоги.

Українізація школи вже була спонтанно, без втручання влади, доконаним фактом. Російські вивіски в Києві, перемальовані з наказу коменданта міста за Центральної Ради, полковника Коновальця, на українські протягом одного тижня, хоч і бували часами курйозні, і хоч викликали спершу глузування й лютю київського зросійщеного міщанства та місцевих більшовиків, але довели, що українська мова годиться для гандлю.

За Києвом мусили й інші міста України на-

бувати, хоч-не-хоч, українського вигляду, і на знавців української мови виник чималий попит. Цими знавцями були наші молоді люди, які щойно повиходили з середніх шкіл.

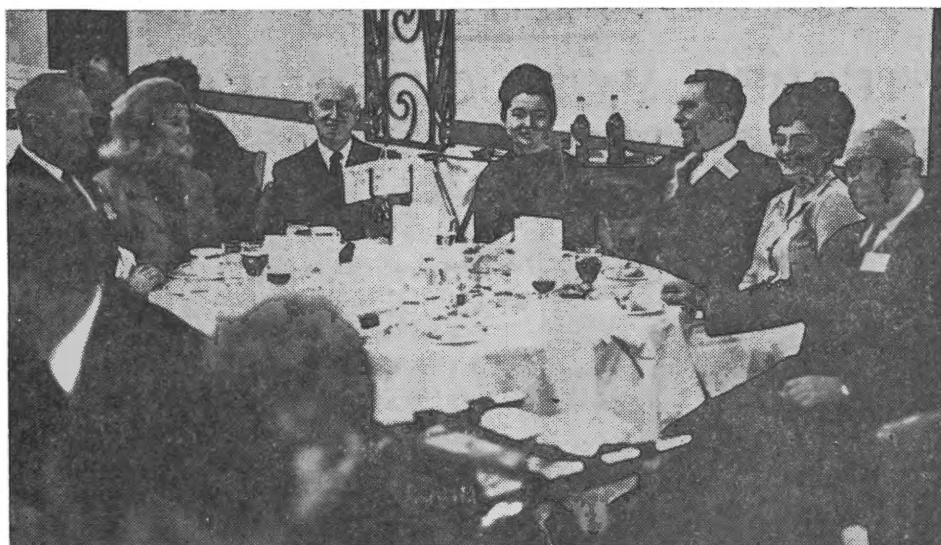
Центральний орган компартії України, газета „Комуніст“, теж одного дня мусив перетворитися в „Комуніста“.

У німому ще тоді кіні замість російських титрів (написів) з'явилися перші українські.

Ще тільки опера стояла в українському місті твердинею російськості. У нашвидкуруч зімпровізованій тимчасовій столиці Харкові міщанство відмовлялося вірити, що „Аїда“ чи „Тоска“ можуть бути проспівані „етім грубим українським язиком“. А про „Пікову даму“, про „Євгенія Онегіна“ не було чого й говорити, то ж бо була недоторкано свята мова Пушкіна.

Та ось одного вечора залунала з кону харківської опери на Римарській вулиці, медовим тенором Миколи Середи зі Старих Санжарів проспівана, солодка арія Ленського, творцем якої був Петро Чайковський, — „О де ви, де, розвіялися мрії...“ — в перекладі Максима Рильського з Пушкінового „Куда, куда ви удались...“ і ту оперу радіо рознесло по всій Україні і поза її межі.

Цю першу оперу українською мовою українці всієї України (бо й за підпольський Збруч залітали хвилі харківського радіо) відчували, як свою особливу перемогу. І нехай собі казяться з люті оті зросійщені харківські міщани, їхній час минув.

Пресконференція Онтарійського уряду для редакторів етнічної преси в Роял Йорк готелі, Торонто, що відбулася 3-го грудня 1969 р. — за три тижні до смерті П. К. Волиняка. З правого боку наліво: П. К. Волиняк, Віра Павлюк, Діна Кравченко, міністер цивільного будівництва Сімонетт, редактори інших газет (етн.).

Так їм здавалося, молодим українським студентам у Харкові.

Але й у Києві справи тоді стояли незгірше.

Одного дня прибув із Москви до київського Інституту Чужоземних мов якийсь там собі туз із Наркомату Освіти. На прийомі високого гостя директор київського Інституту, комуніст Сіяк, наказав тут же перекласти промову цього туза до студентів, і цей переклад негайно зробив усно й виголосив українською мовою до студентства не хто інший, а саме комсомолець-студент Петро Чечет, майбутній редактор „Нових днів“ у Канаді, Петро Волиняк.

Коли здивований і вкрай обурений вельможа із Москви зажадав пояснень, товариш Сіяк попросив товариша Чечета перекласти це домагання на українську мову, вислухав переклад і, не моргнувши й оком, тут же дав тому московському вельможі через свого перекладача, студента Чечета, вельми гідну відповідь:

— Бо тут не Росія — тут Україна. Це не справа нашого розуміння чи нерозуміння російської мови, а справа державного престижу України.

І хоч як той бундючний москаль казався, але мусив далі звертатися до студентів і до всіх присутніх через перекладача.

Варто, між іншим, зазначити, що директор того інституту був родом з Галичини (власне з Лемківщини), а студент-перекладач із Волині.

Ось у такій атмосфері українських безкровних перемог і високої української національної гідності формувалася свідомість Волиняка й інших українських людей його покоління.

Небагато з них вижило, перетривавши сталінську каторгу. Лічені на пальцях обох рук одиниці мали щасливу нагоду за Другої світової війни вийти на еміграцію.

Серед цих наших сучасників постать редактора Волиняка була чи не найкольоритнішою.

Зі смертю його наша еміграція чимало змаліла. Уже не буде сміливої людини, редактора Волиняка, який не боявся у засадничих справах казати немилу правду.

Як і всі видатні люди, Волиняк був людиною суперечливою. За його сміливість його часом не любили.

Дехто закидав йому, що він, мовляв, не любив галичан. Але цікаво, що всеукраїнці серед галичан не робили йому таких закидів. Бож і Волиняк не був тільки волиняком. Він був всеукраїнець. Він боровся за всеукраїнську літературну мову. Він боровся за всеукраїнську людину. А це було дуже тяжко в американській Галичині, якою є українська Канада і США.

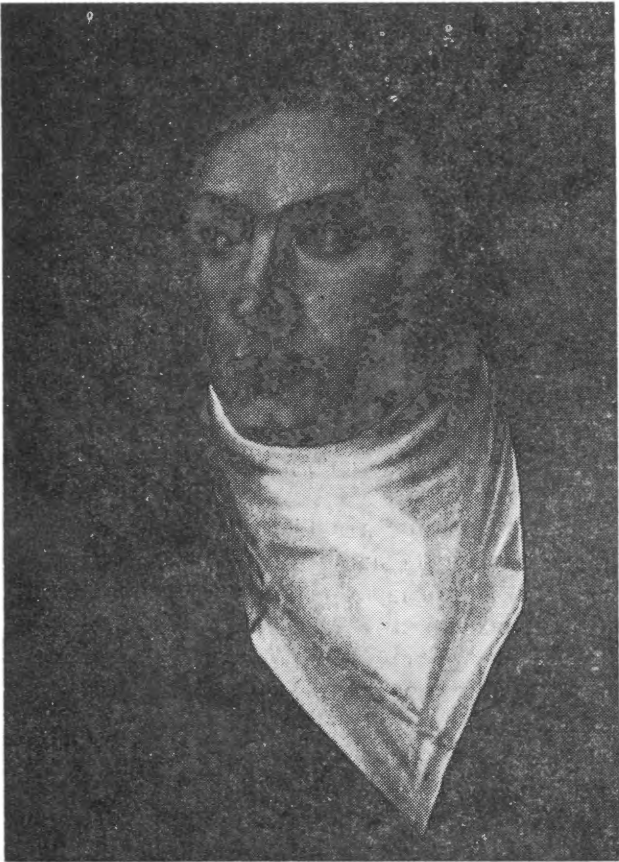
Адже й донині жодне періодичне українське видання там, газета чи журнал, не зробило поважної спроби дбати про чистоту української мови.

Волинякові доводилося з цим боротися в своєму журналі, а зброєю його були, неминуче, кпини, найгостріша зброя журналіста. Кпини створювали йому ворогів.

Та всеукраїнці серед галичан це розуміли. Вони передплачували його журнал. Бо вони бачили, що понад усе Волиняк любив Україну, лалко любив.

Сергій ДОМАЗАР
(„Вільна Думка“, ч. 5, 1. 2. 1970, Австралія)

БЕТГОВЕН У ДВОСОТІ РОКОВИНИ

ЛЮДВИГ БЕТГОВЕН

*16. XII. 1770 — † 26. II. 1827

З шостого покоління від народження великого композитора сьогодні мільйони готові склонити коліно перед його генієм, як колись на вершині своєї слави він сам готовий був віддати шану Генделеві. Музика Бетговена здобула світ — виконувана всюди — приходила крізь світові завірюхи, загартована, бо народилася під час однієї з них, доби Наполеона. Виправдала віру її творця, що „є вищим об'явленням, ніж усяка мудрість і філософія“. Її прийняла всяка політична концепція, бо вона вища кожної з них. Її прийняла кожна куль-

Віталій КОРОТИЧ

БЕТГОВЕН

Музика. Сцена. Серце холоне.
Я наче зараз бачу —
Нігті ламаючи об долоні,
Люди дорослі плачуть.
Музиці тій не малят колисати —
Землю вона трясє.
Вірші такі б колись написати.
І все.

...Співають про волю, про любов,
Хвалив Творця у своїх творах
Та радість прославляв,
Якої сила мільйони обійма,
Підносить понад сильних світа
До зір...

Ф. Гіллер

турна нація не тому, що творена космополітом, а тому, що заторкує теми актуальні для кожного покоління, хоча її автор був відданий тільки нації, що його породила, а ненавидів загарбників. Він, словами Шумана, музикою відвойовував від ворога те, що той забрав від його народу, нівелюючи попередні поразки.

Геній Бетговена в досягненні найвищого виразу естетики, динамізму думки, в закріпленні вічних законів мистецтва, сполучив у собі всі традиції минулого: його Старий Заповіт — Баха, віденських класиків — Гайдна й Моцарта, та всіх кращих композиторів Німеччини, Італії та Франції. „Від молодості я старався заглибитися в духовість найкращих і найрозумніших будь-якої епохи. Сором артистові, що не вважає своїм обов'язком осягнути хоча б стільки“ — говорить він до нас. Це й дало його творчості живучості та динамізму промовляти інтенсивніше, ніж тисячі інших, що лише стреміли до особистої слави, бо тільки глибоке внутрішнє переконання в моральну ідею може надати творові такої слави. „Нешляхетним мене не знайдете: від дитини я навчився любити чес-

ноту та все, що гарне й добре“, — каже мистець. Мистецтво, по його переконанні, повинно ушляхетнювати людство — це його найвище завдання. А тому мистець повинен якнайуважніше підготуватися до виконання своєї професії. Ця підготовка вимагає багато посвяти, пильності, витривалості, самокритики, з невпинним стремлінням до кращого, до досконалого. Вже на вершині своєї слави він усе ще вивчав твори давніших композиторів. Навіть для відпруження не міг читати романтичної белетристики, а лише улюблених класиків.

Усе, що Бетговен переживає та передає музикою, мусить бути глибоке. Його трагізм сягає Прометея, Коріоляна, Егмонта, його радість тільки тоді закріплена, коли народжується по тисячі болів. Його героїзм народився перш усього з особистого нещастя: як утратив слух, на 34-му році життя, пережив велику особисту кризу; але переміг зневіру, покинув думку про самогубство та вирішив побороти долю: „Я схоплю її за горлянку, а пригнути себе не дам“. Його ідея свободи сполучується з правдивим порядком та глибокою відповідальністю. Його релігійні почуття підносяться понад рівень буденної побожності; хоч він не деїст чи пантеїст — яким деякі намагалися його бачити, то віра його, породжена страхом перед Силою, що вдержує порядок світу та керує ним, сягає до основ.

Як в історії музики Бах став морем, до якого влилися всі існуючі та минулі течії та форми, так Бетговен став джерелом, з якого ціле століття випливали всі течії музики, навіть ті, що поборювали себе взаємно. Ідеалісти-класики, чи реалісти-модерністи, містики-романтики, чи

творці поодиноких національних шкіл — для всіх них Бетговен став учителем, хоч кожний з них міг схопити та понести й розвинути тільки якусь одну, для себе відповідну, ідею. Всі композитори після Бетговена, аж до сучасних, користувалися стійкими законами форми та методами експресії, витвореними великим учителем, обдарованим візією пророка, що вмів сполучити консервативні елементи з модерними, з поглядом у майбутнє. Берліоз, Ліст, Вагнер, Шуман, Брамс, Брукнер, Чайковський, Сібеліус — всі вони черпали своє натхнення з цього музичного дерева життя.

Універсальність Бетговена пояснюється ще тим фактом, що в його творах знаходять відгомін мотиви різних народів — від Франції аж до України, від Шотландії до Московщини, від Німеччини через Швейцарію — до Італії багато народніх перлин закріпилося в його тривкій золотій оправі.

Велетенська постать Бетговена кинула свою тінь та витиснула знамено на багатьох поколіннях. Вона виросла на найкращих та найвищих стремліннях людини в глибокій гармонії з мистцем. Натхненний композитор та глибокий мислитель, створений добою, що стреміла до волі, виборів волю для мистецтва-музики та надав їй одночасно закони порядку для розвитку. Основи світогляду Бетговена наростали віками — від грецьких мислителів до Канта, Фіхте, Руссо та поетів класиків — дають заповнювач тривкості його ідей, а його геніальні твори видержані в суворій дисципліні вікових законів мистецтва назавжди залишаться серед найкращих досягнень людства.

Богдан КУШНІР

Д-р Павло ДЖУЛЬ

УКРАЇНСЬКЕ ЛІКАРСЬКЕ ТОВАРИСТВО КОЛИСЬ І ТЕПЕР

Цього року святкуємо 20-річчя Українського Лікарського Товариства Північної Америки, яке протягом короткого часу зуміло об'єднати майже всіх лікарів у вільному світі, зайняти помітне місце в українському організованому житті Америки й Канади.

Ініціаторами заснування цього т-ва була горстка ентузіастів на чолі з д-ром Романом Осінчуком, який і став першим головою.

Перші загальні збори членів-основників відбулися в Нью-Йорку 22 січня 1950 р. Створення цієї організації було завершенням довгої підготовчої праці лікарів, які вже з 1946 року по-

чали приїжджати на американський континент. Основники бажали не тільки створити професійне медичне товариство, але й осередок української медичної науки, громадської праці та ширення правди про нашу визвольну боротьбу.

Минуле Українського Лікарського Товариства на рідних землях було багате та дороге всім лікарям-українцям. Хоч це нове товариство і творилось на чужій землі і серед нових обставин, та в основу його лягли світлі традиції Українського Лікарського Товариства, заснованого на рідних землях 1 жовтня 1910 року,

цебто понад півстоліття тому. Першим головою того товариства був Євген Озаркевич, а до управи входили Сильвестер Дрималик, Мирон Вахнянин, Іван Бережницький і Володимир Коринський. Почесним головою з'їзд лікарів іменував Івана Горбачевського, радника двору, члена палати панів і професора університету з Праги. Створення товариства українці Австро-Угорщини привітали з великим ентузіазмом. Та предтечею нашої організації можна також уважати Лікарську Комісію НТШ, засновану 15 лютого 1898 року. Ініціатори цього великого діла мали великі плани, не менші від наших теперішніх. Їхнє завдання було — мати якнайбільше членів, ширити наукову працю, видавати власний журнал та опрацьовувати українське медичне назовництво. Члени Управи встановили зв'язок з українськими лікарями на Наддніпрянській Україні, а саме — з А. Корчаком-Чепурківським і Є. Лукасевичем, бо за тих часів там не було подібного українського товариства.

Молода організація набирала сил і розмаху, бо члени її з великою самопопеченням кинулися у вир праці. Серед розпалу праці та перших успіхів надійшла Перша світова війна, що на декілька років перервала діяльність товариства. В цей історичний час члени Українського Товариства зі зброєю в руках боролися за відновлення української державності, жертвуючи своїм життям разом з мільйонами відомих і невідомих воїнів. Участь українських лікарів у цій визвольній боротьбі записана в численних історичних пам'ятках та на сторінках „Лікарського Вісника“.

З діяльності Лікарського Товариства під час війни слід згадати відновлення праці Народної лікарни в 1916 році під управою Б. Овчарського, а з 1918 року — С. Дрималика. В 1916 році також організовано притулок для вихованців на вулиці П. Скарги. У 1918 році засновано пораду для матерів. Єдині сходили члени Українського Лікарського Товариства відбулися 22 жовтня 1918 року, а на порядку денному їх було нав'язання контакту із Всеукраїнською Спілкою Лікарів у Києві та дописи до „Медичних Вістей“.

На Наддніпрянщині щойно після революції почалася організована праця в усіх ділянках життя, з метою надолужити втрачене, і це тоді, в серпні 1917 року, в Києві постає Українське Лікарське Товариство, яке перетворилося у Всеукраїнську Спілку Лікарів, але події не дали змоги цій організації розгорнути широку діяльність, бо треба було віддавати свої сили не на

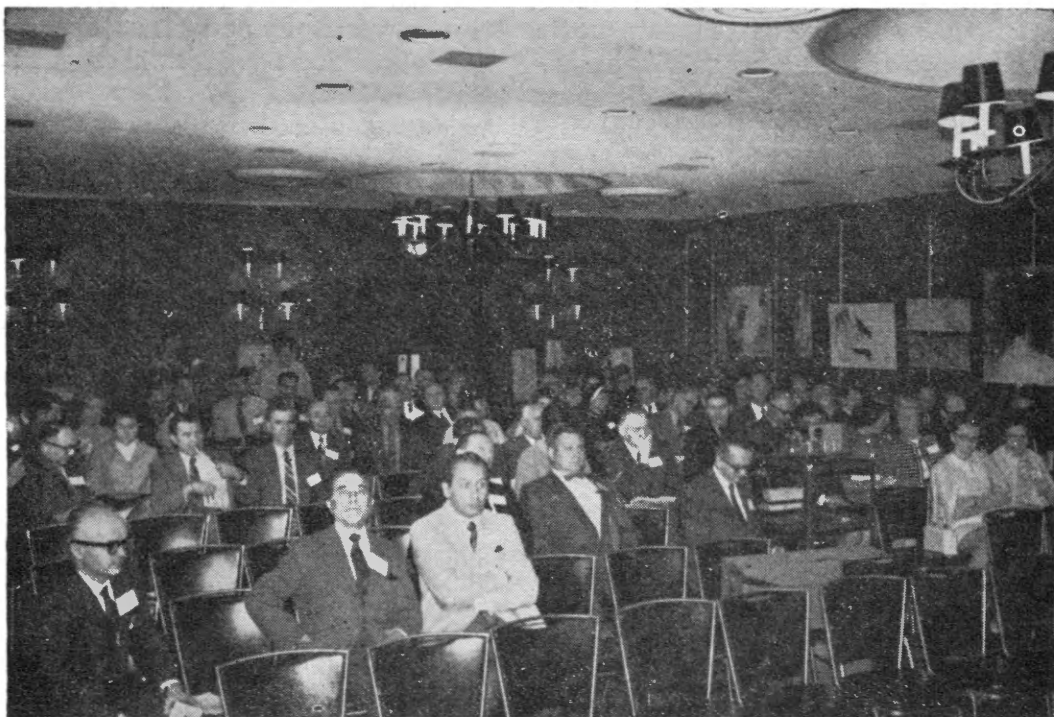
працю у товаристві, а на участь у творенні відповідних установ відродженої держави.

31 березня 1918 року при Міністерстві освіти УНР створено Комісію українізації вищих шкіл і до неї обрано 10 представників від Українського Народного Університету, урочисто відкритого 18 жовтня 1917 року. Від медичного факультету УНУ до складу цієї Комісії входили професори М. Константинович і О. Черняхівський. Також багато лікарів пішло працювати в державних установах, бо за Української Центральної Ради була створена Головна Медично-санітарна управа при Генеральному Секретаріаті, яка потім була реорганізована і перетворена в Міністерство охорони здоров'я, яке продовжувало існувати й за Директорії УНР. У 1917 році почав також виходити журнал „Українські Медичні Вісті“.

Та війна, зміни влади і повстання стояли на перешкоді будь-якій плановій діяльності. По програній війні прийшла і ліквідація багатьох установ і організацій, створених під час визвольної боротьби, та заміна їх територіальними. Довго плекані надії на власну державність були тимчасово розбиті. Встоятись не було сили. Українське Лікарське Товариство мусило наново організуватися. Перші післявоєнні загальні збори відбулися 25 грудня 1919 року. Першим головою товариства став Іван Куровець. Треба було відшукати старих членів та приєднати нових.

Перші загальні збори ухвалили видавати „Лікарський Вісник“, працювати над створенням української медичної термінології та влаштовувати медичні курси, які пізніше перетворилися в медичний факультет Українського Вільного Університету. Цей факультет був організований краще за всі відділи УВУ і проіснував до 1924 року. За цей час у ньому навчалось 200 студентів. Праця лікарів була там безплатна і небезпечна, бо весь час існувала загроза репресій з боку польської влади.

Частина українських лікарів опинилася на еміграції в Чехо-Словаччині. Там у 1923 році створено Спілку українських лікарів Чехо-Словаччини, яка, між іншим, у рамках своєї діяльності видала словник М. Галина. Звернуто особливу увагу на відновлення зв'язків з українськими лікарями в Україні. Підтримувано зв'язки з поодинокими лікарями, які навіть уміщували свої праці в „Лікарському Віснику“. За часів українізації товариство мало зв'язки з редакціями медичних журналів та одержува-

Учасники VIII-го наукового з'їзду УЛТПА — Фото: д-р П. Пундій

ло привіти на з'їзди. В 1931 році Українське Лікарське Товариство одержало з УРСР цілу виставку українських популярних і наукових видань. Товариство пов'язалося з науковими медичними закладами в Харкові й Києві. На жаль, усі зв'язки перервалися по 1931 році. Повоєнне товариство об'єднувало всіх лікарів-українців у Польщі. Члени Спілки українських лікарів у Чехо-Словаччині та всі лікарі, розсіяні по Європі й Америці, були членами-кореспондентами.

Не менш важливою справою було організувати наукові з'їзди. Перший такий з'їзд відбувся 8 і 9 листопада 1924 року. Українське Товариство брало діяльну участь у міжнародних медичних конференціях, де завжди пропагувало українську справу. Управа товариства розуміла вагу власного журналу, тому вже на перших своїх зборах у 1919 році вирішили видавати „Лікарський Вісник“. Перше число його вийшло в січні 1920 року, і він виходив з чотирірічною перервою між 1921 і 1925 роком. До першої редакційної колегії входили: І. Бережницький, С. Дрималик і М. Панчишин. Об'ємом „Лікарський Вісник“ був невеликий. Його вклад у медичну науку хоч був незначний, та все таки він не служив чужим інтересам, містив статті рідною мовою та підтримував зв'язок між лікарями-українцями в цілому світі.

Громадська діяльність членів товариства та постійна праця над збереженням здоров'я українського населення. Треба було подбати і про фізичне збереження української нації, тому в 1929 році засновано Українське Гігієнічне Товариство. Його засновником і душею був М. Панчишин. Не можемо також проминути і протиголовного товариства „Відродження“, яке очолювала С. Парфанович. Довгі роки невпинної праці почали давати певні наслідки, не зважаючи на безнастанні утиски з боку польської влади.

Та знову на обрії з'явилися темні хмари, знову приходить воєнне лихоліття, яке котиться українськими землями, нищить надбання народу та його надії. Тепер ми вже всі були свідками тих подій, переживали їх, а змінити їх у нас не було сил.

Для багатьох із нас по роках скитання настав час нового поселення, нових обставин і нового життя. І знов треба було організувати Лікарське Товариство, віднаходити старих його членів, вербувати нових, відновлювати перервані зв'язки із спорідненими товариствами та починати видання „Українського Вісника“. Коли ж на рідних землях нас було тільки десятки, то тут уже сотні, що вказує на живучість і незнищенність української нації.

Основоположники Українського Лікарського

Товариства Північної Америки двадцять років тому звернулись до традицій своїх попередників на рідних землях. Як колись, так і тепер на американській землі є горстка людей, яка віддається громадським справам і розвитку товариства.

Півстоліття тому зустрічаємо імена Є. Озаркевича, О. Козакевича, І. Горбачевського, С. Дрималика, О. Дзєровича, Я. Грушкевича, Щасного-Сельського, І. Куровця, Окуневського і багатьох інших.

На пожовклих сторінках „Лікарського Вісника“ з передвоєнних часів видніють такі імена: Т. Е. Бурачинський, М. Панчишин, М. Музика, О. Барвінський, О. Подолінський, Ю. Кордюк, Л. Максимонько і С. Парфанович. Там знаходимо й імена лікарів, які дали початок і провід нашому організованому життю тут — на америкаському континенті: Р. Осінчук, М. Логаза і С. Парфанович.

Ім'я Романа Осінчука стало серед нашого загалу майже рівнозначним із Лікарським Товариством. Адже він був душею товариства довгі роки, він поставив його на сильні основи і дав поштовх до дальшого розвитку.

Після перших організаційних успіхів у Нью-Йорку постали відділи в Чикаго, Клівленді й Детройті, а через кілька років наші ряди збагатилися колегами, які живуть у Канаді. Найбільшим ділом було відновлення „Лікарського Вісника“ в 1954 році, який став органом нашої наукової та громадської думки. Члени крок за кроком здобували права на лікарську практику, оселялись в догідних місцях, молоді творили родини, лікарське товариство ставало сильнішим. Зродилась потреба частіших зустрічей між поодинокими відділами, і в 1956 році скликано перший Науковий з'їзд у Клівленді.

Коли ми з перспективи 60 років глянемо на пройдений шлях українського лікарського руху, то зможемо з гордістю сказати, що двадцятилітня діяльність відновленого товариства тут, на американській землі, є чи не найуспішніша. Вона провадиться на вільній землі, нас не контролюють поліційні чинники і нам не загрожує небезпека покарання за плекання і поширення ідей, за які боролись і вмирали наші попередники.

10-річчя діяльності нашої організації відсвятковано в 1960 році під час Третього Наукового з'їзду в Торонто. В цьому році минуло вже двадцять років існування нашого товариства. У провіді його стояли люди, які рік за роком

допомагали йому рости й набиратися сил. Кожний із них додавав щось із своєї власної вдачі, якогось особистого поштовху, якого воно потребувало у певні моменти свого розвитку.

Ярослав Воевідка і Богдан Макарушка поширили організаційну мережу та затіснили зв'язки з відділами в Америці й Канаді. За цей час наша організація перетворилася з поодинокого членства товариства в Нью-Йорку на членство по окремих відділах із централею в Нью-Йорку, що значно зміцнило його внутрішню будову.

Ростислав Сочинський удосконалив його внутрішню організацію, Мирон Зарицький започаткував Допомоговий фонд студіючій молоді, а Богдан Олесницький звернув увагу на приєднання до нашого товариства медичного доросту. Розпочату ним працю провадив далі Юрій Трухлий.

Двадцять років безперервної праці за нами. Проходили одні загальні збори за другими. Старій управі на зміну приходила нова. Відбувалися з'їзди з науковими програмами та товариськими зустрічами.

Кожна організація, як і окрема людина, на певному етапі свого існування робить зупинку та підсумовує свої досяги. Думає, як будуть судити її ті, що прийдуть їй на зміну. Чи не найкращим пам'ятником нашої праці сьогодні є сильна організація, яку поважають свої й чужі. Діла її записані в 60 числах „Лікарського Вісника“, який провадить докладну хроніку нашого життя протягом останніх 17-ти років.

Члени нашого товариства працюють лікарями по розлогову американському континенті — від Нью-Йорку до Лос Анджелосу, від Галіфаксу до Ванкуверу, полегшуючи терпіння хворим і продовжуючи життя сотням тисяч людей, готують нові кадри лікарів, роблять відкриття в медичних лабораторіях.

Нас не є горстка. Нас сотні. Вірю, що ті, які прийдуть після нас, з приємністю приєднаються до слів І. Кордюка, сказаних 35 років тому:

„Від самого початку існування досьогодні не було в Українським Лікарським Товаристві ніколи ніяких суперечок, ні непорозумінь з політичних мотивів. Хоч між товаришами були й є активні політичні діячі різних напрямків і партій, то на терені Українського Лікарського Товариства згідно об'єднувала всіх одна ідея: праця на полі української науки, для добра українського лікарського стану і як завершення широко зрозуміла і свідомо своїх завдань праця на користь української нації“.

(„Лікарський Вісник“ ч. 59. Скорочено).

КАПІТАН ДЖЕЙМС КУК

У цьому році Австралія разом із Новою Зеландією відзначають знаменну річницю: 200-річчя Кукового відкриття Австралії.

Навіть королева Англії з дітьми та чоловіком прибули з цієї нагоди, відбувши подорож слідами Кука. Австралійська пошта з нагоди цієї річниці випустила цілу серію поштових марок; державний банк відлив золоті та срібні монети; видавництва видали цілий ряд книжок та сувенірів, а щоденна преса подала багато нарисів та історичних довідок.

Для нас, українців, ці роковини мають також велике значення, бо ми, новітні Куки, прибули до цієї країни тими самими шляхами, що й капітан Кук 200 років тому. Як і він, ми попливли в далекий невідомий світ з затаєним подихом у грудях та великою надією в серці, що знайдемо той екзотичний світ, що поманув нас сподіваннями на краще майбутнє. Як і Кукові, нам довелося пережити багато пригод: приємних, прикрих, смішних і гірких у цій нашій другій батьківщині.

Особа капітана Кука полонила мене ще з юнацьких років, коли я „подорожував“ з ним до невідомих, чарівних країв — читаючи оповідання про його мандрівки. Разом з Енделвором та його залогом я переживав усі пригоди. Хоч багато було ще славних мореплавців, але їм залишилося небагато: Кукові три подорожі по Тихому океанові в роки 1768—1779 відкрили майже половину світу, починаючи від східного побережжя Австралії і кінчаючи Канадою, включно з Антарктикою. Своїми подорожами він довів, що східне побережжя Австралії не було пустинею, як припускали голландські мореплавці. Нова Зеландія не була частиною мітичного материка, а Нова Гвінея була відділена від Австралії широкою протокою.

Мапа цієї частини земної кулі, що до Кука була білою плямою, поповнилася новими формами, берегами, островами. Кукові мапи східного побережжя Австралії і досі

не потребують ніяких змін. Але не тільки східне побережжя Австралії Кук наніс на мапу. Він докладно і акуратно наніс на мапи майже всю Нову Зеландію та багато островів Океанії, починаючи з Гаваїв та кінчаючи Новою Каледонією. Кук був не тільки добрим картографом, але й практичним мореплавцем: він винайшов і вдосконалив хронометр для вимірювання меридіанів та визначення місця перебування корабля. Він перший практичними засобами поборов цінгу, що була бичем усіх мореплавців: він примусово ввів до меню своїх кораблів квашену капусту. Його ілюстровані журнали подорожей стали збірниками унікальних художніх творів та наукових праць.

Завдяки своїй любові до праці та науки, завдяки своєму сильному прагненню удосконалювати, звичайний сільський хлопець стає офіцером королівської флотії не маючи за собою ніякої формальної освіти. Діставши королівське призначення бути командиром корабля „Енделвор“, він не припускав, що доля призначила йому таку блискучу славу з трагічним кінцем. Його гуманність, м'якість до тубільців нововідкритих земель скоро дають наслідки у відносинах між білою та темношкірою людиною. Тубільці його улюблених островів Таїті незабаром починають вбачати в Кукові святу людину, напівбога. Та якраз така уява про нього серед тубільців і спричинилась до такої трагічної його смерті. Ворожити, злякавшись його великого авторитету, підбурюють тубільців на вбивство Кука. Кажуть, що англійський король Джордж Третій плакав, дізнавшись про трагічну смерть Кука.

Кожний погодиться, що передчасна смерть відважного мореплавця була великою втратою не тільки для Англії, а й цілого світу.

В. ВАКУЛЕНКО

Олекса ГАЙ-ГОЛОВКО

НА ВІЧНУ ПАМ'ЯТЬ ПЕТРОВІ КУЗЬМИЧЕВІ ВОЛИНЯКОВІ

Був теплий день Великодня ясного
На любій на позиченій землі,
Коли дивився я на тебе і на стоги
Листів і всього на твоїм столі.

Багато ще на цьому полі браннім
Бойв було б і співаних пісень,
Але не думав я, що це уже останній
З тобою в мене відгоряє день.

Ну що ж? Такий закон панує:
Сьогодні ти, а там — черга моя.
Але життя люблю я і шаблю,
А смерть ненавиджу прокляту я.

Ти ж був іще на півдорозі
З міцною зброєю завзятої душі.
Був часто сам, згоряючи в знемозі
У бурі слів, у вісних дум дощі.

У дні твої завітчано-зелені
І в зрілі, що лились як ручай,
На тебе лізли вороги скажені
Й короткозорі отроки свої.

На тебе лізли вороги і рідні,
Як чортові вітри на байдака.
Ти був козак, такий подиву гідний, —
Хіба ж зігнути можна козака?

І от тебе нема. А дні приходять,
Як новородженці у білий світ,
Щоб понести тебе у рід із роду
На синій паперті українських літ.
Одвічний мир тобі, великий друже,
Нам спогадів рахманії вогні,
Що за пречистими серцями тужать
І за твоїм у дивній вишині.

Пройдуть роки. І вороги стовпніні
Впадуть із козаками в боротьбі,
Й рясними жменями нові покоління
Високою могилу висиплять тобі.

І хрест на ній простий, дубовий
Поставлять, щоб ти ніс його
Через українські степи й діброви
Для нас, — не вславлення свого.

Відвідають на ній тебе орли-пророки
Могутности України, й козаків коші.
Відвідають жінки й дівчата кароокі,
Яких леліав ти так ніжно у душі.

29. 11. 70

НОВІ ДНІ, грудень, 1970

ЖИТТЯ В ПОЕЗІЇ

(М. І. МАНДРИКА. ВИНО ЖИТТЯ. ПОЕЗІЇ. 1970 РОКУ)

Елегантно оформлений 5-ий том поезій М. Мандрики, присвячений 85-річчю поета, має назву „Вино життя“. Під цією назвою стоїть „Вибране для вибраних. З поезій за 1965—1969 роки“. З усього свого поетичного набутку за чотири роки поет вибрав те, що вважає найістотнішим і найвиразнішим для свого світовідчуття, для своєї поетичної біографії.

Оригінальною прикметою цього тому є те, що всі вірші в ньому дано у факсиміле самого автора. Це, звичайно, трохи утруднює читання, але надає збірці інтимного тону, робить її збіркою віршованих листів, адресованих від автора кожному з його читачів-друзів зокрема.

„Вибрані“ — це ті, що поділяють авторове світовідчуття, його естетичні смаки, ті інтимні емоції, що відзначають поетове людське й творче „я“, його філософські роздуми над долею людей, світу і далекої батьківщини.

В осередді поетового світу — природа, глибокий органічний зв'язок з якою виповнює роздуми над долею людей, світу і далекої батьківщини.

В осередді поетового світу — природа, глибокий органічний зв'язок з якою виповнює естетичним змістом усі розділи збірки. На лоні природи поет стоїть, як у храмі:

Там, де ніхто, лиш ти, пісок і небо,
Лиш Божества усещедротний храм,
Де сповіді приймають тихі верби,
Дають відпущення вітри гріхам.

Рука Вічності голубить поета — за його власним образом. Творчі життєпроцеси й благословення Вічності поет вбачає в кожному деталі навколишніх краєвидів. Картини чужинної природи будять у ньому спогади про рідне лонно української природи.

Тут лотоси і жовті фльор-де-лі,
Чи півники у тихих вод затоках
На озері чужому... а мені
Мое дитинство, що в далеких роках,
Забилось в серці.....

(Спомин)

Зі схвилюваними, на серці зігрітими словами поет звертається до різних сил і явищ світобудови, пише про золотокосу осінь (свою вісімдесяту), що
рясна й золотокоса,

така лагідна, як кохання стигле,
прийшла в мій сад...

У віршах нашого поета фігурують сонце, місяць, море, ліс, луки; весняна, літня, осіння, зимова природа; вирує грозова буря, грає громовими мелодіями перун; після зими знову яснє весна — щоразу нова юність світу. Разом із мінливими порами року міниться всіма кольорами поетова душа; і „натюр морт“ і „натюр вівант“ (і жива природа і неживі речі) однаково п'янять поета вином життя.

Другий розділ збірки так і називається „Вино життя“. Насолода життям набуває в цьому розділі своєї найяскравішої форми у відвічних і навечно нових емоціях кохання, найчудеснішого життєвияву, яким обдаровано людину. Тому в цих віршах поезія кохання так тісно переплітається з поезією природи.

Поетове серце квітне багатим розмаїтом емоцій — чеканням, мріями, надіями, радістю побажень і замилювань, болем розлуки...

Тебе нема і стали дні беззвучні,
І дім наш теж беззвучний, мовчазний;
І ходить гість за мною нерозлучний —
Похмурий сум, старезний і німий...

Сум розлуки, небажаний гість у недавно щасливому домі, тепер нерозлучно супроводжує поета, старить його, запечатує йому уста, відділяє його від усього світу. Але голоси природи знову відживляють, загоюють ніби вже завмерле поетове серце, і в поетові переживання знову вплітаються звуки й картини живої природи.

Уже цвіте азалія чудесна,
Тобою вибрана в мої непевні дні, —
Твого кохання символ безсловесний
Про тебе цвітом повіда мені...

(Азалія)

З іншого вірша:

Так довго ждати збудження землі,
І так повільно тягнуться години!..
Ти там сама..... а в мене на столі
Не спить, сумує квітка конюшини...

(Квітка конюшини)

Інтимні емоції людини вливаються в музичне життя природи, людина стає невіддільною частиною природи, всіх її людей, її рослин, її тварин. Так у поезіях М. Мандрики виростає й розвивається її натурфілософський лейтмотив. Все творче активно й творче пасивно являє собою одне вселенське ціле, і життя нашого поета — лише один з багатьох виявів життя Всесвіту.

Ідуть роки, вирує життя людське і відкладається в серці поета безліччю спогадів. Тому цілком природно третій розділ збірки називається „Ін меморіам“.

Це спогади про людей, зустрінутих і не зустрінутих, а вірніше — про письменників, що їх зустрів поет на сторінках їх книг, — про Симоненка, Данте, Бернарда Шов і деяких інших. У своїх віршах поет говорить з пам'яттю померлих, тлумачить сам для себе їхні думки, філософує над їхньою долею та долею їхніх мислей-книг.

„Его іпсе“ (Я сам) — так називається четвертий розділ збірки. У ньому —

Я встаю, як пустельник, зарання,
Не молюся, а славлю Тебе,
Перечитую власні писання —
І читаю самого себе...

І знову цілком послідовно цей розділ самоаналізу й рефлексій переходить у наступний: „Ляпіс філософорум“ (філософський камінь).

Центральним у ньому, мені здається, вірш „Земля моя“. Це поетичний, космічно задуманий, якщо можна так висловитись, вірш.

Земля моя, оспівана вселенна,
Із білими і чорними людьми,
Блакитна водами, дібровами зелена,
З усім, що бачим і не бачим ми...

Знайшлися ми в твоєму лоні
На весь космічний світ самі, одні, —
І хочеться комусь у космогоні
Шукать собі далекої рідні,

Щоб ми не чулися такі самотні
В безмежному просторі, в морі зір, —
В нічний пітьмі підкинутими дітьми
Байдужим батьком під ворожий двір...

А один з наступних віршів поета-українця називається, звичайно, „Україна Універса“. У ньому поет пише про дві України — одну уявлену, що лежить за дальніми землями й водами, і другу, що не має меж і кордонів, узятих на замок, бо ця універсальна, духовна Україна, живе в серцях українських людей, розсіяних по

всіх світах. Про нас поет говорить урочистими словами:

Ми, як Ізраїль, у світах —
Пророки божеських законів;
Безмірний сум несе в серцях
І гнів закутих мільонів...

Так починається, розвивається й замикається в межах цієї збірки поетична сповідь автора, його „депрофундіс“, у якому він після довгого життєвого досвіду огортає допитливим поглядом своє минуле й каже сам собі, що він ніколи не від'єднувався ні від природи, ні від людей, а жив спільним з ними життям — то сумним, то щасливим, але ніколи не байдужим.

Вибагливий читач може закинути цій збірці відсутність оригінальних чи вишуканих образів і словесних експериментів; може відзначити її конвенційну філософію, наявність традиційних поетичних загальників. Певна частка правди в цьому буде, але наш поет і не прагнув до надуманої оригінальності, і його читачі такої оригінальності мислей і образів від нього не хочуть.

Зате в цій збірці б'ється живе, щире серце людини, що просто й дохідливо висловлює сокровенні думки й настрої багатьох — людини, що, не мудруючи лукаво, присвятила весь свій вік безкорисливому служінню вічно прекрасній Дамі — Поезії.

В. СВАРОГ

ПІДСЛУХАНІ ТА ПОЗИЧЕНІ МУДРУВАННЯ

Який би чудовий був світ, якби кожний з нас робив бодай половину того, чого жадає від інших.

Найбільша провина — це не бути свідком її.

Крім своєї рідної жінки, сказав мій приятель, — я не маю ніяких ворогів.

Хлопчики бавляться жовнірами, а дівчатка ляльками. З роками все це відбувається навперемінно.

Розумного можна переконати, дурного ж — тільки переговорити.

Коли ви повелися стримано супроти жінки і пропустили нагоду, то в наслідок того будете мати дві можливості: одну — малесеньку, коли вам візьмуть те за жест великодушності, а другу — величезну, бо вас до кінця вашого життя вважатимуть невдахою і недотепою. Якщо ж ви не змогли опанувати себе, то у вас знову буде дві можливості: одна, малесенька, — на вас нагніваються, а друга, величезна, — вам великодушно простять.

Подав Т. В. В.

Людмила Старицька-Черняхівська -- борець за молоду Україну

Ідейну спрямованість романтично-героїчного стилю своєї творчості на патріотичне виховання українських національних сил, зокрема української молоді, Людмила Михайлівна Старицька-Черняхівська яскраво розкриває у виступах таких своїх персонажів, як гетьман Мазепа і кошовий Гордієнко (драма „Мазепа“) і гетьман Дорошенко (драма „Гетьман Дорошенко“).

В уста Мазепа письменниця вкладає таке уявлення про ідею відродження самостійної української держави:

„.....Річ Посполиту ми
СВОЮ міцну повинні закладати.
Не польський сейм свавільних бунтарів,
Не холопів приборканих Петрових,
А лицарів — України синів
Горлих, незрадливих і завзятих“.

Кошовий Січі Запорізької Кость Гордієнко, приєднуючись до очоленого Мазепою руху за визволення своєї Батьківщини від московської залежності, захоплюється відважною акцією гетьмана, виявляючи глибоку свідомість запорожців та готовість їх всебічно підтримати Мазепу у здійсненні його ризикованого плану. Звертаючись до Мазепа, Гордієнко каже:

„Ясновельможний гетьмане і ви
Преславнії полковники й старшини,
і козаки й весь православний люд!
Вклоняється вам Запорізька Січ
і Батько Луг із усіма річками.
Прочулисьмо, що гетьман наш підвівсь,
щоб визволити з рабства Рідний Край,
і Січ уся, все військо низове
зібралося на раду і поклало
всім, як один, за гетьманом йти...
Під прапор твій приходимо, — веди
нас, батьку наш, всі підємо з тобою
у всім тобі послухні будем ми —
я свій бунчук до ніг твоїх складаю...“

У п'єсі „Гетьман Дорошенко“ Старицька-Черняхівська підносить ідеал незламного оптимізму і сили волі — риси, які супроводили героїчну трагедію і її особистого життя. Головний герой драми каже:

„.....Невже ж своє життя
Пошарпали ви, друзі, надаремне?
Нащо ж були ті муки, сльози й кров?
Хіба на те, щоб з них страшних, кривавих,
З лицарських групів зрада поросла?
Щоб втіхою зробились гіркі сльози
Сміховиськом розумних ворогів?
Ні, тричі ні! НІЩО НЕ ГИНЕ В СВІТІ!
Пролита кров волає до небес,
Так голосно, як сурми янголіні
У день страшний Останнього Суда,
І б'є крилом в склепіння грізне неба
І падає на землю. Той вогонь,
Що з ваших сліз пекучих утворився,
Пече серця, займає мозок, кров,
А стогони звертаються в повітря,
Пронизують пісні, слова, думки
Й еднають нас в одно одвічне коло,
Ваш біль, ваш жаль палає в серці в нас
І падає минулого завіса —

ВСЕ ОЖИВЕ — МИНУЛЕ НЕ ВМИРА...“

Своїм стилем, просякненим незгасним полум'ям вітаїзму, Людмила Михайлівна близька до творчості Лесі Українки. І не тільки в широких просторах їхньої літературної творчості, а й на тісних перехрестях їхнього життя. Ніби нічого спільного не мають риси біографій обох цих поетес, але опільним є джерело суті їх натур, характеристичною рисою яких є незламна мужність їхньої жіночкості. Ця риса привела й українську громадську думку до порівняльної характеристики вдачі цих двох великих жінок України: в найніжнішій любові до свого народу вони були наймужнішими його захисницями.

Громадська діяльність Людмили Михайлівни почалася ще в час Першої світової війни, коли вона почала працювати в Київському комітеті допомоги хворим українцям-біженцям. Черняхівська брала на поруки закладників-галичан. Їздила в Сибір, щоб допомогти в поліпшенні побуту тих із них, які були туди заслані.

Політична діяльність Старицької-Черняхівської почалася 1917 року. На Національному конгресі Людмилу Михайлівну 21 квітня цього ж року обрано до Центральної Ради від просвітних і культурних організацій міста Києва. Пізніше вона увійшла до складу Малої Ради.

У травні 1917 року Старицька-Черняхівська

на установчих зборах т-ва „Український національний театр“ була обрана в його Комітет і в Репертуарну комісію разом із Олександром Олесем (Кандибою) і Володимиром Самійленком.

У лютому 1918 року на похоронах крутян (юнаків-українців, що загинули під станцією Крути в нерівному бою з більшовиками) Людмила Михайлівна у своїй надгробній промові сказала:

„...Для нас ця могила залишається полум'ям віри, вона дала нам незабутнє минуле. Це буде друга свята могила над Дніпром. У хвилини одчаю, у хвилини занепаду, у хвилини знесилля будуть приходити до неї старі й малі, щоб віджитися тим святим вогнем ентузіазму, який палатиме тут і під кам'яним хрестом.

Діти України! Це ваша могила, вона буде тим дзвоном, що „вівас вокал“ не дасть нам спинятись, не дасть забути. Цей день стане днем усієї молодої України. Від року до року сюди будуть приходити, тут будуть молитися, тут будуть складати братерську присягу ті, що матимуть переступити поріг життя. І коли життя зітре з пам'яті у сучасників ці дорогі обличчя наших братів, коли прийдуть нові люди... вони пам'ятатимуть, що тут лежали ті, що віддали все, що мали — молодість, щастя і життя за волю України. Будьте ж певні, незабутні герої, ваша смерть не буде марною!“

У травні 1920 року у вінницькому театрі Старицька-Черняхівська разом із актором Амвросієм Бучмою піднесла китицю чудових квітів Симонові Васильовичу Петлюрі. Зустріч була обставлена дуже щиро й урочисто. Бучма був одягнений у фрак. У коротенькому привітальному слові Людмила Михайлівна назвала Головного Отамана українським Гарібальді.

Після окупації України більшовиками Старицька-Черняхівська не залишалася бездіяльною. Наприклад, вона створила сальон, в якому періодично збиралися діячі української культури.

Створення цього сальону фігурувало як один із пунктів обвинувачення, що ставилося Людмилі Михайлівній під час її ув'язнення в „справі СВУ“. Людмила Михайлівна Старицька, дочка відомого письменника Михайла Старицького, була одружена з професором-медиком Олександром Григоровичем Черняхівським. Її й заарештовано разом із її чоловіком у тій же спра-

ві. На допитах Людмила Михайлівна показала себе як людина глибокої думки, високої принципиовості і небуденної відваги. Блискучий виступ її на так званому „суді“ вкрив її ореолом слави в очах кожного українця, що не втратив нешаблонного підходу до розв'язання ключових політичних питань. Відчувалося, що вона перебрала ініціативу в обговоренні порушуваних на процесі питань, в зв'язку з чим головному прокуророві Михайликові в ЦК партії закинули, що не він командував на суді, а Старицька-Черняхівська, і зробили з цього „відповідні організаційні висновки“ — перевели на „низову“ роботу.

Засуджено її на п'ять років суворої ізоляції. Але через кілька місяців Людмила Михайлівна разом із своїм чоловіком була випущена і вислана за межі Києва, у місто Юзівку на Донбасі. 1936 року подружжя Черняхівських переїхало до Києва.

У Черняхівських була єдина дочка Вероніка. Вона була заарештована ще перед процесом СВУ, але згодом її випустили. Під час ежовщини Рону (так звали Вероніку в родині і серед друзів) знову заарештували. Обвинувачували, звичайно, „в шпигунстві“ — у зв'язку з тим, що вона одружилася була із співробітником німецького консульства і, хоч з ним і розійшлася, — і після цього вже не випустили. Треба, між іншим, зазначити, що Рона була надзвичайно гарна. Мати кинулася шукати дочку. Следи повели до Москви. Людмила Михайлівна кинулася туди і добилася зустрічі з слідчим, який вів справу Рони. Але це не допомогло звільнити її. Навпаки, слідчий у розмові з матір'ю у знуцанні з неї дійшов до того, що з нечуваним садизмом став розповідати Людмилі Михайлівній докладно у подробицях, як він згвалтував її дочку, але не сказав таки, де ГПУ поділо її дочку. Обмежився зауваженням, що в Москві її вже немає.

Коли Людмила Михайлівна розповіла про цей жах своєму чоловікові, той не витримав цього удару і через кілька днів помер від серцевого нападу.

Незабаром Черняхівська одержала анонімного листа від якогось незнайомого лікаря з Сибіру, з повідомленням, що Рона збожеволіла і перебуває в психіатричній лікарні одного з сибірських в'язничних шпиталів. Мати негайно вирушила в Сибір на розшуки дочки. Насилу знайшла той шпиталь. Начальник його сказав, що дочку її перевезено до іншого табору, але він, мовляв, не знає до якого. Очевидно, не на-

Із смертю св. пам'яті **П. К. ВОЛИНЯКА**, видавця і редактора, „**НОВІ ДНІ**“ також могли вмерти, але волею читачів та заходами **ІНІЦІАТИВНОЇ ГРУПИ** журналові життя продовжено на неозначено довгий час.

За січень ц. р. вийшло посмертне число „Нових днів“, що його встиг зредагувати і злати до друку сам **П. К. Волиняк**. Частину готового до друку тексту довелося замінити звідомленням про похорон, текстами коротких промов на похороні та коротким нарисом про Покійного. Поки вийшло в світ це посмертне число „Нових днів“ і було розіслане, проминуло добрих два місяці. Посмертне число „Нових днів“ видаю коштом похоронного фонду.

До похорону **П. К. Волиняка** в Торонто (і може ще десь) повторювалась одна-єдина фраза з приводу долі „Нових днів“: „Помер Волиняк — померли й „Нові дні“. Щоправда, до дня похорону (3. 1. 1970 р.) до найближчих друзів і співробітників зверталась телефоном пані Олександра Миколаївна Скрипківська словами: „Не дайте вмерти „Новим дням“, робіть рух серед читачів, журнал може і повинен далі виходити“. Та цих слів було ще замало.

Запалити вогник ентузіазму пощастило аж тоді, коли прибули звідусіль друзі Покійного на похорон, а дослівно аж після того, як у гурті прибулих на похорон підніс голос за врятування „Нових днів“ представник американських друзів Михайло Григорович **ВОСКОБИЙНИК**, який до своїх власних слів додав і слова та сугестії Григорія Олександровича **КОСТЮКА**, голови Об'єднання українських письменників „СЛОВО“. А професор Костюк, висловлюючись за потребу рятувати „Нові дні“, давав і конкретні пропозиції щодо редактора і запевняв активну співпрацю зі свого боку та можливу таку ж співпрацю членів Об'єднання „СЛОВО“, що його він очолює.

Тому вогникові не дали тоді і згодом погаснути переконливими словами й ділами ще й інші друзі покійного, співробітники та читачі „Нових днів“, а серед них **Іван А. ВАЦЬ** (Філадельфія), **Юрій Андріанович ЛАВРІНЕНКО** (Нью-Йорк), **Лілія ПОДУБИНСЬКА** (Маямі), д-р **Микола М. МЕНЖЕГА** (Міннеаполіс), **Олекса Г. КАНАРЕЙСЬКИЙ** (Монреаль), **Степан КУЛИК** (Нью-

важився показати матері рештки людини, які колись були її дитиною...

Людину Михайлівну востаннє заарештовано разом із її сестрою Оксаною Михайлівною влітку 1941 року. Коли до Києва наближались німецькі війська обох їх, видно, хотіли вивести з Києва, але не встигли і наприкінці липня 1941 року НКВД розстріляло сестер біля залізничного вокзалу, прямо на залізничному торі.

Так трагічно закінчився тяжкий шлях людини, що самовіддано служила людям і Батьківщині своїм літературним галантом, вогненним живим словом, жертвенним ділом і героїчною безстрашністю.

Йорк), **Мар'ян Г. ДАЛЬНИЙ** (Гвелф, Онт.) **Андрій М. ЛІЩИНА**, **Ольга МУРИ**, **Іван Д. ПИШКАЛО** (Торонто) та інші.

Хоч запанувала думка організаційно діяти через **ІНІЦІАТИВНУ ГРУПУ**, але через безконечно довге упорядкування і додруковування посмертного числа „Нових днів“ у Торонто Ініціативна група із своїм закликком далі видавати журнал досягла читачів аж по добрих трьох місяцях після смерті **П. К. Волиняка**. Довелося не одному з нас пекти раки на конференціях читачів за те звернення до них (вкладка до посмертного числа „Н.Д.“) — і прип'єчене дуже, і неділове, і з чотирма адресами, що одна одку виключали... Треба було приспішено рішати, де і з ким „Нові дні“ видавати — і спиталися на Детройті, де власник друкарні **Петро Володимирович МАЙСЮРА** погодився друкувати і адмініструвати журнал.

Після дуже припізнено відбутих конференцій читачів по всіх найбільших осередках **Ініціативна група** скликала установчі збори, які відбулися в Детройті 16 травня 1970 р. Делегати з усіх осередків привезли з собою на ці збори рішучі і одностайні ухвали зі своїх конференцій: „Нові дні“ мусять далі виходити, підтримка запевнена. На цій підставі установчі збори винесли рішення: негайно приступити до дальшого видавання „Нових днів“ і друкувати їх таки в Детройті. Але крім усяких інших труднощів і перешкод, з диверсійними включно, виникла проблема правової підстави видавати журнал. І хоч формально документ про передачу нам права журнал друкувати підписано 2-го травня, документ той ми змогли мати аж під кінець червня. Без того документа ризикувати ми не могли: досить бо й так мали ворожих накидів, не хотіли самі зробити собі петлі, яку б нам накиннули воріженьки.

Що й казати, втрата часу була дошкульною з усіх боків: занепадав ентузіазм (у жертводавців також); шанси маліли, бо починалася літня пора; слабі на утори і неквапливі до діла учасники нашого рейсу почали втрачати віру і поспішили вискочити з корабля (їм уже здавалося, що ми тонемо); у неприхильній до нас пресі у червні почали з'являтися дуже шкідливі для нас (мабуть, мобілізовані) заяви типу: „Я не поношу ніякої відповідальності за його (журнал) зміст майже піврічний невихід“. Не випадково такого змісту і спрямовання (деструктивного, диверсійного) заяви з'являлися в газеті, яка нас „поносила“ і не перестає „поносити“ („Новий шлях“).

Від липня „Нові дні“ почали виходити в Детройті — двомісячними числами. Дуже поспішати й не було як: добрих матеріалів для друкування бракувало — раз, а грошові надходження не були цілком достатні — два. Тож довелося простягати ніжку по ліжку — і так журнал маємо, не витворивши фінансових проблем (не загнавшись у борги). Про поточні справи ми читачам звітували в журналі. (Див. „Нові дні“ ч.ч. 241—242, 245—246 та 249—250).

А тепер подаємо до відома: роковини нашої великої втрати — смерті видавця і редактора **П. К. Волиняка** — відзначаємо переходом на щомісячне видавання „Нових днів“. Це число (грудневе) уже одномісячне.

Д. КИСЛИЦЯ

Володимир ГЖИЦЬКИЙ

М А Л А Н К А

Н О В Е Л Я

Вол. Гжицький тепер, після 21-річного заслання, живе у Львові. 25-го жовтня ц. р. йому сповнилося 75 років. З чим його й поздоровляємо. — Ред.

**

Йй було вже далеко за сорок, Маланці великого Федя. Зістарілась у роботі й не бачила радості. Як мати вмерла, вся робота лягла на її плечі. А то вже роки! Була сильна, повногруда, такої, здавалось, родити і годувати дітей, але замолоду заміж не вийшла і до старости в дітках проходила. Лице не принаadne, широке та загоріле взимку і влітку, аж чорне. На ньому й очей не розбереш, які вони. Ноги сильні. Ніхто не бачив їх у черевиках. Узимку в чоботях, а як сніг зійде — боса. Город коло хати невеликий, але він потребує праці, і вона віддавала йому всі сили. Квітничок розвела під вікнами. Чорнопбривці в ньому, канупер, м'ята, кручені паничі і рожі.

Вранці і ввечорі, ще й роса не висохла, ішла Маланка в панську лозину траву рвати для корови. Рвала її руками, складала її руками у верету, а назбиравши, несла на опині такий оберемок, що вистачило б на піввоза.

Весняними вечорами, нарвавши трави, сідала іноді відпочити й послухати солов'їв. А в лозині їх десятки, а співають один від одного краще, наче змагаються. Слухає, бувало, Маланка і мріє про щастя. Чомусь люди мають те щастя, а вона ні. Чому? Усі її ровесниці, що з ними в школі вчилась, повиходили заміж. Котрі вже й онуків мають, а вона не має нікого, і не знала чоловічої ласки, не чула гарячих освідчень, не зазнала радості материнства.

„Що, коли б вийшов із цієї лозини і покликав до себе?“ — думала стара дівка. Та ніхто не виходив. Лозина — це зарості в заплаві Серету, на лівому пологому його березі, що покривають кілька гектарів піскуватих земель. Власність, як водилося в ті часи, була графська і навіть траву рвати в лозині заборонялось. Але сторож був далеким родичем Маланки і на її „крадіжку“ дивився крізь пальці.

Хижаки в лозині не жили, хіба що який домашній кіт зайде поласувати мишкою, а коли вдається, пташатиною, а загалом лозина була привіллям співучих пташок: водолюбних оче-

ретьянок, оляпок, трясогузок і, головне, солов'їв. Поетичне було місце. Особливо в травні, коли і шепіт річки з кам'янистим ложем, і трелі солов'їні і жаб'ячі концерти зливаються в могутні казкові гімни на честь весни. А ще коли місяць!.. Якої черстої душі треба, щоб не розміряться, не забажати для себе хоч трохи щастя.

Бажала його для себе Маланка. Найбільшим, звичайно, вважала, заміжжя. Але роки минали, вже сивий волос, мов злодій у чужу комору, закрався у її русі коси. І почала жінка втрачати надії на заміжжя і щастя.

По селах, та й по містах, заміжні жінки люблять сватати неодружених. Тим, що добре за чоловіками живеться, хочеться щоб і інші спробували щастя, а тим, що невдало одружились, здається, що самим буде легше, коли ще хто скуштує заміжжя.

Брались кілька разів сватати Маланку, але женихи чомусь не йшли. Надто по-чоловічому сильною була ця жінка, при всьому буянні її жіночих принад. Зрештою, кандидатів на чоловіків Маланки в селі було мало, сватання затихли на довгий час, здавалось, назавжди. І знов Маланка запряглась у роботу, з якої, зрештою, і не розпрягалась: цілу весну й літо таскала траву з лозини, обробляла город, варила їжу батькові й собі, а восени і взимку... Хіба мало роботи сільській жінці?

Але минула ще одна зима в житті Маланки, і настала весна. Пішла селом чутка і дійшла до Маланки, що у Дрезнера найнявся до коней новий форталь. Зразу не знали, звідки він, з якого села, але скоро і це стало відомим, бо село на новини ласе. Дійшло до Маланки, що то парубок, тобто ще не жонатий хоч і не молодий, що поселився у бараку для нежонатих, що на ім'я Іван, на прізвище Потерейко. Чи справжнє це прізвище, яке стоїть у документі, чи прізвисько дане селом? Ніхто покищо не знав і не цікавився. Тим більше, що прізвисько підійшло до нього якнайкраще. Невисокий на зріст, рябий. Це від віспи, якою хворів у дитинстві, маленькі круглі, як у миші, очі, гудзуватий ніс, кульгавий. Кажуть, від народження, тому до війська не брали. Оце тільки й добра.

Скоро після появи Потерейка в селі парубкові додали нове прізвисько: Кривий Маньо.

Тримав у селі ятку і торгував м'ясом різник, що мав вивихнену в клубі ногу. Було ще в нього двоє братів, і ті мали однакові вади. Казали люди, і це була правда, що як тільки хлопці з'являлись на світ, батько їх (також різник і торговець худобою) свідомо робив синів каліками, щоб, як виростуть, не йшли до війська. І дійсно, під час Першої світової війни всі троє не були мобілізовані і дякували своєму передбачливому батькові. До речі, сестра їх мала ноги здорові, бо військо їй не загрожувало.

З появою в селі Потерейка зразу ожили розмови між жінками, як би то спарувати з ним Маланку. Взялась за це Ковалиха. Таку роботу вона любила, сватання було, власне, її вільною професією.

Знаоймство її з форналем, ніби випадкове, відбулось у корчмі. Тоді ще корчма стояла в селі й правила за своєрідний клуб, ресторан, готель заразом. Потерейко, заохочений двома чарками горілки, погодився подивитися на дівку і, якщо сподобається, то й посватати.

— Ти, парубче, — говорила Ковалиха, — на лице не дивись, з лица води не пити, ти зверни увагу на комплекцію. — Ковалиха, колишня наймичка у панів, знала такі вчені слова і любила їх вживати, хоч і не завжди доречно. — У тебе теж лице не ангельське, — продовжувала жінка, — але не в ньому сила. Жінку матимеш здорову, а це ґрунт. А роботяща — такої пошукати. Та й половина хати її, города клаптик. Не жити ж тобі вік у данських бараках і самому сорочку прати! То ще сяк-так доки не старий, а що, коли постарієшся?

Доводи Ковалишині були переконливі, здавалось, саме щастя лізе чоловікові у руки.

Заохочений Потерейко погодився найближчої неділі в супроводі Ковалихи відвідати Маланку.

Тим часом Маланці дали знати про заходи Ковалихи та про призначений на неділю візит жениха. До неділі залишилось два дні, треба було влаштувати женихові належний прийом.

Ще сонце не вставало, як Маланка помастила хату, а перші промені, що прорвались крізь вікно, уже милувались червоними півниками й іншими візерунками, намальованими на печі. Давно вони таких не бачили, навіть на Великдень, хіба що ще за життя матері Маланчиної.

Цілу суботу носила жінка траву з лозини, щоб у неділю бути вільною від цього заняття. Тим більше, що на неділю був свій, окремий плян. Треба було зранку наробити вареників,

і не будь-яких, а з самим сиром та з кількома жовтками. Це не щодня, і не кожної неділі робиться. Після цієї роботи треба було встигнути збігати до містечка, за два кілометри від села, і купити холодцю. У неділю продавали жінки холодець у великих череп'яних мисках. Маланка купила найбільшу і аж здивувала крамарку, що здавна знала Маланку та її гаразди.

— Що у вас, якесь свято? — спитала, посміхаючись масенько, і подала Маланці миску холодцю, помагаючи вкласти її в хустину так, щоб можна було нести.

Маланка не відповіла.

— Чи не заручини у вас? — блиснуло раптом у голові зацікавленої жінки.

— Вони, — промовила, не моргнувши, Маланка, і подалась чимдуж від крамарки, не дослухавши її поздоровлень.

Додому не йшла, а бігла, неначе її підганяв хто ззаду.

Батько Маланки, великий Федь, приніс із корчми кварту горілки, і не в борг, а за готові гроші, які йому лишила дочка, чим щиро здивував корчмаря. Він навіть натякнув, чи не віддав би Федь заразом і боргу, коли гроші завелись, але той сказав, що не собі бере і не за свої, а борг віддасть, нема чого сумніватись.

— Ви ж мене знаєте?

Корчмар сказав, що знає, хоч це можна було розуміти двозначно, судячи з міни, з якою було це сказане. Проте Федь лица корчмаревого у той час не бачив.

За горілку Федь відробляв, бо грошей ніколи не мав. Він у корчмі дрова рубав, у суботу воду носив, палив у печах, навіть торгував під наглядом господарів, які святкували суботи.

Прийом справив на Потерейка величезне враження. На жаль, не молода. Її він, власне, і не бачив, бо Ковалиха зразу залила йому пельку горілкою, і він тільки водив посоловілими очима по хаті, не розбираючи нічого. А коли вже віддав палежне Маланчиному вгощенню, сказав, що дуже йому сподобались вареники і, головне, студенець, якого давно не їв.

— Та то така господиня, якої пошукати! — заговорила в тон Ковалиха. — Оженишся, і таке щодня зможеш мати, — запевняла, хоч сама слабо в це вірила.

Під час усього обіду Іван і не заговорив з Маланкою. Не викликав її в садок, як вона того прагнула, а під вечір його так розвезло, що не міг рушитися з місця, Маланка майже занесла його в свій ванкірчик і поклала на своє ліжко. Сіла над ним і замріялась. Вона була щаслива.

До голови тиснулися слова і складались у пісню, і вона співала її мовчки, щоб не розбудити судженого, а вранці, коли жених пішов, дала волю голосу, що залунав на весь город:

Наїлася качка гречки,
Напилася води.
Ходив Іван до Малані
Та й поза городи.

Це були, мабуть, найщасливіші хвилини в її житті.

Потерейка зустріла Ковалиха, коли йшов від Маланки, коло своїх воріт.

— То як? Сватати будеш? — спитала, не вітаючись.

— Буду, — сказав Іван.

— Вважай, не підведи, дівка витратилась, не зроби з писка халяви.

— Не зроблю.

— Дивись! — притрозила Ковалиха. — Зрадиш, більше тобі жінки не видати.

— То чого, ні...

— Я займусь весіллям, — не дала женихові докінчити Ковалиха, — буду за посажену матір. Поможу Малані. Такого весілля в цілому селі не буде, як ми влаштуємо. Тільки ти тримайся! За весь вечір і не заговорив з дівкою, не повів у садок, як подобає.

— Бо я встидаюсь. — І засміявся.

— Диви, який сором'язливий! Ти того й досі не женився, що дівчат стидався?

— Може, — хихикав жених.

— Маланки можеш не стидатись.

— Вона така велика, — заговорив наче з острахом Іван.

— Правда, — підтвердила Ковалиха, — зате матимеш у чім розкошувати.

— Вона мене ще задушить вночі.

Ковалиха глянула на жениха. Жартує чи справді боїться?

— Не бійся, — сказала, — витримаєш. Вона ще не розтратила своїх жіночих принад, наче для тебе берегла. Ти це цінити повинен, чуєш?

— Чую, — промовив Іван, але про що думав, чи справді чув — невідомо.

Потяглось його сіре форнальське життя. Удень возіння гною, сіна, оранка, а вночі нара в бараку для нежонатих і мертвецький сон. Про весілля не говорив, а коли на нього натякали, питали про день шлюбу, відмахувався руками, наче його те й не стосувалось.

Інакше діялось у Маланки. Вона готувалась до цього великого для неї свята з усією скрупульозністю. Уже й дружок підбрала, купила в

місті нову спідницю у великі червоні квіти на чорному тлі, вийняла зі скрині, щоб перевірити, вишивану крамну сорочку, яка вже кілька літ пролежала, чекаючи слухного часу. Добула з окремого сховку скрині синій оксамитний корсет, цяцькований на бортиках блискітками. Дружкам сказала, що хоч би мала піти пішки аж до Хоросткова, а позлітки таки дістанете. Позлітка — це тоненькі золоті листочки, якими молоді прикрашали волосся у шлюбні дні. Ці папірці були досить коштовні, і не всюди їх можна було купити. Тому Маланка згадала про Хоростків, хоч це містечко і не лежало за тридев'ять земель.

— Я не якась стара-стариця, я й багачкам нося втру.

Повна щасливих мрій була Маланка від дня оглядин, аж до призначеного дня шлюбу. Потерейко таки прислав сватів — старих формалів, що за вгощення погодились на цю дружню послугу. Маланка подала рушники, і першої неділі піп оголосив у церкві першу оповідь. Однеще другої не довелося оголошувати. Однієї ночі Потерейко зник із села. Зник несподівано і тихо, так, що навіть сусіди з барака для неодружених не чули. Речей у нього ніяких не було, так що пішов порожнем.

— Звідки прийшов, туди й пішов, — говорили вранці баби в бараку для жонатих. — Злякався Маланки.

— Та там було чого боятись, — жартувала Горпина — дружина одного із сватів. — Мій казав, що самому страшно стало, коли його в'язала рушником.

— Така могла задушити, як кицька мишу. У того Потерейка пушка духу, де б він міг упоратись.

Баби шептались і заливались сміхом. Така подія не кожного дня буває.

Пішли по селу суди-пересуди і, здавалось, тільки одної Малані — винуватниці всієї цієї події — не торкнулись. Почувши про втечу нареченого, сховала в скриню нову спідницю та вишивану сорочку і пішла, як щодня, рвати траву в лозині. І тільки зрідка приходила їй на думку пісня, слова і мелодію якої вона сама створила:

Наїлася качка гречки,
Напилася води.
Ходив Іван до Малані
Та й поза городи.

Чи справді ходив? Через рік вона вже не могла дати на це відповіді.

ПРОЗРИННЯ

САТИРИЧНА КОМЕДІЯ

ВОЛОДИМИР НЕСТЕРЕНКО — артист.

ОЛЬГА ІВАНІВНА — вчителька-пенсіонерка.

ПУРІЙ ГРИГОРОВИЧ — сусід Ольги Іванівни по комунальній квартирі.

СУСАННА ВАСИЛІВНА — його дружина.

Дія відбувається у міській комунальній квартирі в наш час

Передпокій. З нього у різні кімнати — трое дверей: праворуч — полинялі зі скромним написом: „О. І. Позняк“; посередині — пофарбовані, з блискучою табличкою „Пурій Григорович Брик“, над дверима коштовні порт'єри; ліворуч — двері до комунальної кухні.

Стіни, за винятком кутка, що біля дверей Ольги Іванівни, оббиті строкатими шпалерами.

Бід середніх дверей через увесь передпокій лежить яскрава і дорога килимова доріжка — промовисте свідчення того, що тут повновладні господарі — подружжя Бриків. Біля порога Ольги Іванівни — скромний потертий килимок. Поряд з дверима — старенька тумбочка і стілець. Решта передпокою (особливо ліва половина) заставлена дорогими меблями, стіни завішано різними прикрасами.

На стільці біля дверей сидить Ольга Іванівна Позняк — старенька хвороблива жінка. Вона в'яже вовняну шкарпетку і тихесенько мугиче.

З своєї кімнати вийшла Сусанна Василівна — повновиди, добре зодягнена жінка. Вона з господарською сумкою — як видно, зібралася в рейд по крамницях.

СУСАННА ВАСИЛІВНА. Консерваторія...

ОЛЬГА ІВАНІВНА. Хіба заважаю, Сусанно Василівно? Виглянув з кімнати Пурій Григорович.

ПУРІЙ. Не тільки заважаєте, ось тут — у печінках — ви нам сидите, шановна Ольго Іванівно! (Хряпнув дверима, зник).

СУСАННА. Ідіть до себе й той... Там хоч співайте, а хоч гопака-повзунця танцюйте.

ОЛЬГА ІВАНІВНА. Кватирку відчинила — кімнату провітрюю... Тому і вийшла...

СУСАННА. Знаю я ці кватирки. Знаю! Вітальню загарбати захотілось? А ось-о (Показала дві дулі).

Ольга Іванівна докріпливо похитала головою і знову тихо замугикала.

Перестаньте скиглити, ви!.. Пурій Григорович той... хоче відпочити після обіду. І оцеї зламок (штовхнула ногою стареньку тумбочку) приберіть.

ОЛЬГА ІВАНІВНА. Взуття там у мене...

СУСАННА. „Взуття“... Мотлох, а не взуття — соромно людей. Вийшла).

ОЛЬГА ІВАНІВНА (по павзі). Ох, життя... (Поволі відтягла до своєї кімнати стареньку тумбочку. Вийшла, сплакнула).

Пролунало два дзвінки.

(Витерла сльози). Зараз... (Відчинила вхідні двері).

НЕСТЕРЕНКО. Здрастуйте, Ольго Іванівно.

ОЛЬГА ІВАНІВНА. Тс-с... Там сусід спить. Невже ж це ти, Володю?

НЕСТЕРЕНКО. Упізнали?

ОЛЬГА ІВАНІВНА. Скоріше здогадалася... Ти диви, який

козарлюга. Змужнів, у плечах роздався. Сідай.

НЕСТЕРЕНКО. Е, які там плечі... (Взяв новий стілець з лівого боку передпокою, сів).

ОЛЬГА ІВАНІВНА. Ні-ні, Володю... Не займай чужого...

НЕСТЕРЕНКО. Та що з ним станеться?

ОЛЬГА ІВАНІВНА. Прошу тебе... Сідай ось на цьому... (Посадила гостя на своєму стільці, а чужий поставила на місце. Винесла з кімнати другого старенького стільця, сіла навпроти Нестеренка). Да-вненько тебе не бачила... Розповідай, як твої діла? Робота хороша? Задоволений?

НЕСТЕРЕНКО. Не зовсім... Але робота до душі.

ОЛЬГА ІВАНІВНА. Я рада за тебе, Володю...

НЕСТЕРЕНКО. А ви ж як поживаєте, Ольго Іванівно?

ОЛЬГА ІВАНІВНА. Я? Добре, Володю... Добре! Бачиш: кімнату мені міськрада виділила. Сусідів маю...

НЕСТЕРЕНКО. Так-так... Ну, а сусіди?..

ОЛЬГА ІВАНІВНА. Не треба про це...

НЕСТЕРЕНКО. Треба, Ольго Іванівно. Розповідайте: що тут у вас...

ОЛЬГА ІВАНІВНА. Дрібниці все... Вам, мужчинам, цього не зрозуміти...

НЕСТЕРЕНКО. А все ж?

ОЛЬГА ІВАНІВНА. Столика мого з кухні викинули... Кажуть: два столи на кухні — тісно... Для вас, мовляв, і на підвіконні місця вистачить... У ванній всі вішалки позаймали... Пливу заставляють каструлями — їжу зготувати ніяк... А ось тут — поглянь, усе їхнє... Ступити ніде. Я поставила тумбочку — жували мене доти, поки не забрала...

НЕСТЕРЕНКО. Так-так...

ОЛЬГА ІВАНІВНА. Погукують на мене, як на наймичку... Одне слово, почуваю себе тут, як надокучлива квартирантка.

НЕСТЕРЕНКО. Все ясно... Що ж, будемо шукати виходу...

ОЛЬГА ІВАНІВНА. Ой, не знайдець, Володю... Уже депутат міської ради приходив... Совістив... Уже в домоуправління їх викликали — попереджували... Не помогло... Тільки не подумай, дорогий хлопчику, що я на сусідів скарги пишу... Крий Боже... Отак хтось із колишніх учнів моїх навідається — не витримаю, розкажу, а вони вже наступають... Та марно...

НЕСТЕРЕНКО. А я все-таки спробую, Ольго Іванівно... Спробую без депутата й управдома...

ОЛЬГА ІВАНІВНА. Цур йому!.. Забудьмо про це, краще розкажи, мені, Володю, яку роль готуєш...

НЕСТЕРЕНКО. Про це потім... А покищо я піду...

ОЛЬГА ІВАНІВНА. Та ти що? Я тебе варенням почастую. Поговоримо...

НЕСТЕРЕНКО. Ні, спасибі. Навідаюсь увечорі... Тільки прошу вас, Ольго Іванівно, нічому тоді не дивуйтесь... І допомагайте мені... В театрі це називається „підгравати“...

ОЛЬГА ІВАНІВНА. Навіщо, Володю?..

НЕСТЕРЕНКО. Там побачите... До вечора, шановна вчителько. Я не прощаюсь...

вийшов.

ОЛЬГА ІВАНІВНА. Ех-ех... Хлопчику мій славний!. Що ти вдієш з такими. Адже у них ні совісти, ні сумління... Осот виріс там, де мала бути совість...

Заходить сусанна.

СУСАННА. (Зупинилась на порозі). Уже... встигли понатоптувати?! (Кинувши гнівний погляд на стільці, що стоять біля входу до кімнати Ольги Іванівни). Бачу, ви той... скоро всю свою гнилу рухлядь з кімнати повиннісіть... На показ! Може виставку своїх меблевих гарнітур отут збирається влаштувати? Ну, шур-шур це багатство на свою територію!! А то я з них зараз той... дров наробую!

Ольга Іванівна мовчки забирає обидва стільці і вивносить.

СУСАННА. (Переможно взялася у боки). От-туди! Там місце для брухту, а не тут. (Наспівує: „Мой сосед всегда играет на кларнете и трубе-е“).

Гасне світло. Лише чути нахабне завивання Сусанни, яка, фальшивлячи, повторює одну і ту ж пісенну фразу.

Різкий дзвінок.

Загорілося світло. Сусанна кинулася до своєї кімнати.

СУСАННА. (Прочинила двері). Пурику. Хтось до нас.

Побігла відчиняти.

Заходить незнайомець. На голові зім'ята кепочка. На плечах стара заляжена куфайщина, на ногах — брудні шкарбани. Руки в кишенях. У куточку вуст димить цигарка. У прийді важко впізнати Володимира Нестеренка.

НЕСТЕРЕНКО. Здрасте. Ти — Позняк О. І.?

СУСАННА. Вашій О. І. — два дзвінки.

НЕСТЕРЕНКО. Чхати мені на твої дзвінки. Проведи!

СУСАННА. А я вам тее... не провідник!

НЕСТЕРЕНКО. Давай-давай! „Тее“. Іч, розбазікалася!

(Сусанна повільно рушила до дверей Ольги Іванівни).

Та ти швидше дибулай — пливеш, як медуза.

СУСАННА. Он там... (Сама пішла в свою кімнату).

НЕСТЕРЕНКО. Мерсі (Штовхнув двері). Значить, це ти, стара, повісила об'яву про обмін квартири?

ОЛЬГА ІВАНІВНА (виходячи до передпокою). Я...

Двері сусідньої кімнати прочинилися — звідти виглядає Сусанна.

НЕСТЕРЕНКО. А мою комірчину бачила?

ОЛЬГА ІВАНІВНА (загулилася хустиною, щоб приховати посмішку). Бачила...

НЕСТЕРЕНКО. А з Наткою — моєю половиною — балакала?

ОЛЬГА ІВАНІВНА. Ну-да...

НЕСТЕРЕНКО. Отож-то. Комфарту там у мене кіт наплав. Але я ні на які хорони свою комірчину не проміняв би... Понімаєш, старушечко, у мене там два дружки... Коли не надумаєш — завше пляшку на грех можна зметикувати. Це ж красаота! Але мені, понімаєш, метри тра... метри, будь вони...

ОЛЬГА ІВАНІВНА (тамуючи сміх). Звичайно... Звичайно... Я розумію.

НЕСТЕРЕНКО. Нічого ти, стара, не розумієш... Ось я тобі доложу, тоді ти втямиш... Сім'я у мене, понімаєш, росте... Як на дріжджах... жуть, як росте! Второпала?

ОЛЬГА ІВАНІВНА. Діточок багато?

НЕСТЕРЕНКО. Вовка — старший мій... Знаєш, що ідіот вступнув? Десятилітку ще не встиг закінчити, а вже женився! Люську привів у ту мою тісноту... Правда, вона нічогенька... Волосся біле, неначе її чорти три

дні у жлукті золили... Сама тонка, як тичина, а морда, мов диня. І спідничка во... (Показує, яка у невістки коротка спідниця). А голосисте, стерво! Цілісінський день „Черемшину“ виводить. Не встигла порога переступити, і через три місяці торох — внука мені народила... Швидкісним методом! Понімаєш, стара?

ОЛЬГА ІВАНІВНА. Авжеж...

НЕСТЕРЕНКО. Як так піде і далі — то до кінця року ще й внуку подарує... Утрюх співатимуть свою „Черемшину“. А мені од того тріо доведеться у льох переселитися. То показуй свою кімнату...

ОЛЬГА ІВАНІВНА. Прошу...

Нестеренко з Ольгою Іванівною зайшли до кімнати.

СУСАННА. (Що досі крадькома виглядала зі своєї кімнати). Пурику!.. Чуєш, Пурику... Тут якийсь тип прийшов до цієї... квартиру міняти...

Вийшов Брик.

ПУРИЯ. Де він?

СУСАННА. Он там... Кімнату тее... Обдивляється... Ой, пропали ми, Пурику...

Виходять Нестеренко з Ольгою Іванівною.

НЕСТЕРЕНКО. Нікого кімната... Якось утиснемось. А тісно буде — отут, у вітальні трохи розселю. Чого б вона пустувала... Да! То я тобі, стара, ще не всю свою радість розкрив... Менший мій — Тимко... Йому сьомий пішов... Ох і славне хлоп'я! Розумничок... Не син, а чистісінський тобі вундеркіт... Викине якесь колінце у сусідньому дворі — і записочку: „Стережіться, хвантамас!“ Уловила, стара? Йому ще й семи нема, а він уже всі букви тямить... А знаєш, як він їх вивчив? Стоїть у мене в сінях батарея порожніх пляшок, от він по них грамоту здобуває: бере пляшку з-під „Апельсинової“ і гукає мені: „Тату, це „А“. „Брусничне вино“ — бе... „Водка московская“ — ве... „Звіробой“ — зе... „Червоне міцне“ — че... Ну, й так до кінця абетки. Іч, до чого, стерво, дійшло! Уловила...

ОЛЬГА ІВАНІВНА. Уловила...

НЕСТЕРЕНКО. А оце, понімаєш, таке колінце викинув, що жуть! Задумав, пройдисвіт, ракету запустити... На Марс! І звідки думаєш? З кухні! Ідіот малий! Так і жди, що квартиру на Гіросіму перетворить... Йому, знову ж таки, розмах потрібен. Там у мене, стара, бачила: ніякого простору. А тут як щось затіє, — я його в потилицю — і ось у це хває... Пускай свої ракети, скільки тобі влізе. Дім цегляний, не те, що моя комірчина... Вірно я кумекаю?

ОЛЬГА ІВАНІВНА. Хіба я відаю...

НЕСТЕРЕНКО. Зате я відаю. Отут поставлю мамашину скриню... Моя старушенція має таке древнє багатство, скриню... Три тонни картоплі засип — влізе... А в неї там сяке-таке шмаття... А в основному — шашіль та блошиці чи по городському клопи...

ОЛЬГА ІВАНІВНА. А чого ж ви їх не труїте?

НЕСТЕРЕНКО. Я на них ноль уваги... Мати, значить, тут, на скрині, кунятиме. Комфорт! Да, ти ж мені, стара, ще комунальні удобства не показала.

ОЛЬГА ІВАНІВНА. Ось сюди... Цим коридорчиком проходите...

НЕСТЕРЕНКО. (Відштовхнув отетеріле подружжя Бриків і рушив на кухню, але зупинився). Гм... Коридорчик... Та це ж цілий скарб! У мене, понімаєш, братуха є — Клим... Так взагалі — славний хлопець. Симпатяга! Ог тільки одна дрібниця — алкоголь. Як до чарки приклався, то зразу за ножа і до першого зустрічного.

„Заріжу! Порішу!“ Отакі жарти... Він, може, й не заріже, але, як кажуть, ворожка надвое гадала... Набереться, пройдисвіт, а до мене спати човпе... Отут я йому кухвайчину прокину — нехай чмихає...

ОЛЬГА ІВАНІВНА. Звісна річ...

(Подружжя Бріків аж за голови схопилося).

НЕСТЕРЕНКО. (На мить зник, а затим повернувся). О, ванна є? Велика, емальована! Це ж те, що тра! Я в ній знаєш що?.. Огірків насолю. На всю зиму вистачить!.. А помитися можна і в лазні... Не пани! Вінчик під руку — і диб-диб... Приємне з корисним... Да... А чого це, стара, я не бачу другого столика в кухні?

ОЛЬГА ІВАНІВНА. Сусіди кажуть: два столи тісно... НЕСТЕРЕНКО. Тісно? Хто каже? Оця каракатиця? (До Сусанни). Ну, знаєш! Прийде Натка... Половина моя... Вона тобі вмент баньки окропом повишпарює. Слово всупереч писнеш — і амба!

ПУРІЙ. Слухайте-но, ви! Не дуже тут!

НЕСТЕРЕНКО. Що? Ану з очей, а то як дзизну по хва-саду — три дні червоним німцієм у носовичок стіка-тимеш. Втрете піду на п'ятнадцять діб, але терпіги ота-ких ідійотів не стану!.. (До Ольги Іванівни). А ще сум-нівався: мінятися чи не мінятися... Тепер з принципу поміняюсь. Пиши, стара, заяву до міськради і будем пить могорич. (Рішуче пішов до виходу, зупинився). Стут у стіні наб'ю цвяхів і спецівку вішатиму... Я слю-сарюю... Каналізаційні труби ремонтую — спецівочка у мене пахуча — будь здоров! Не тра буде букетів купувати... Приветик!

Нестеренко вийшов.

Пішла у свою кімнату Ольга Іванівна. Пурій Григорович з Сусанною Василівною стоять мов отетерілі.

Німа сцена.

СУСАННА. Що ж це тее... Що ж буде, Пурику?..

ПУРІЙ. Біда буде, Сусонько...

СУСАННА. Він же нас того... з потрохами поїсть...

ПУРІЙ. Від такого пройдисвіта чого хочеш чекай...

СУСАННА. Треба шукати порятунку.

ПУРІЙ. Треба... Але де?

СУСАННА. Заборонити тее... обмін!

ПУРІЙ. Всім дано право міняти... Не заборониш...

СУСАННА. А де ж... де порятунку?

ПУРІЙ. Де? Ось тут... (Побіг у свою кімнату, виносить новесенький столик). Це на кухню... Для Ольги Іванівни...

СУСАННА. Що?!

ПУРІЙ. Те, що бачиш... Поки заяви не написали, треба налагодити стосунки...

СУСАННА. Я — з нею? Тее... Стосунки? Ніколи в світі!

ПУРІЙ. Сусю, не гавкай! Краще швиденько винеси нашу поліровану тумбочку і постав біля її кімнати для взуття... Та стільців кілька пристойних... А то оселиться оцей... тоді він нас уперед ногами звідси повиносить... (Поніс стола у кухню).

СУСАННА. А таки так... (Кинулася до кімнати, винесла звідти нову тумбочку, стільці і поставила біля дверей).

Вбігає Пурій Григорович.

ПУРІЙ. Оця клята доріжка так розляглася на всю... При-бери її, Сусонько...

СУСАННА. А навіщо ж, Пурику, її той... Навіщо приби-рати? Бери-но за той кінець...

Перестилають килимову доріжку від дверей Ольги Іванівни — до вхідних.

Отак буде краще... Вона ж старенька. Йй треба по м'я-

чому ходити. А ми собі простенький простелемо.

ПУРІЙ. (Побіг у кімнату, виніс вазу з квітками). Отут ім місце...

СУСАННА. Мою іменну вазу, Пурику?!

ПУРІЙ. Твою іменну, Сусонько...

СУСАННА. Нізащо!

ПУРІЙ. (Виніс вазу назад). Ну, гляди... я хотів, як кра-ще...

СУСАННА. (Підкралася, зазирнула у замкову щілину). Ой... вона вже тее... (Побігла, схопила вазу з квітами). Хай буде і ваза...

ПУРІЙ. Що вона? (Зазирнув у замкову щілину). Я так і знав... Вона вже пише... напевно, заяву...

СУСАННА. А то ж що? Звичайно, тее... заяву... Пізно ми того, опам'яталися...

ПУРІЙ. А може... Може ще не пізно, Сусонько?

СУСАННА. А чим же ти цю пожежу загасиш? Чим, Пу-рику?

ПУРІЙ. (Збігав у кімнату, виніс пляшку вина і чарки). Ось цим! Стукай, Сусонько...

Сусанна стукає. Виходить Ольга Іванівна.

СУСАННА. Ми тут тее... порадилися з Пуриком... Тобто, з Пурієм Григоровичем.

ПУРІЙ. Еге-еге, порадилися ми з Сусею... тобто з Сусан-ною Василівною і вирішили запросити вас, дорога су-сідко, на обід...

ОЛЬГА ІВАНІВНА. Що ви... спасибі... (Побачила тумбоч-ку). А це що?

СУСАННА. Тумбочка... Тумбочка, Ольга Іванівно... Це вам... У нас вона тее... без діла стоїть...

ПУРІЙ. І столик на кухні ми поставили. Теж вам, Ольго Іванівно... Зовсім новенький... На ньому вам зручно буде обідати...

ОЛЬГА ІВАНІВНА. У мене свій столик є... Але ж там тісно...

СУСАННА. Та яка ж там тее... тіснота?

ПУРІЙ. Краще, дорога сусідко, в тісноті, аби не в обиді. Вірно ж?

ОЛЬГА ІВАНІВНА. Та воно то так...

СУСАННА. Як вам щось тее... нездужається, то ви той... кажіть, я і обід вам готуватиму.

ПУРІЙ. Справді ж бо... Вона ж молода. І не працює... А ви старенькі... все життя діточок навчали... Вас ша-нувати треба...

ОЛЬГА ІВАНІВНА. Вибачте... Але ж раніше ви мені цьо-го не говорили... І уваги такої не приділяли...

СУСАННА. Та ми були трохи тее... трохи сліпі були...

ПУРІЙ. Це — точно!.. Були сліпі... Тобто, недобачали.

СУСАННА. А оце прозріли... Ви ж така славна жінка!..

ПУРІЙ. Ви ж така чудова сусідка!.. (Наливає чарки). Да-вай, Сусонько, вип'ємо за здоров'я Ольги Іванівни. всі разом...

СУСАННА. Ви ж така... Ну, така-така! (Лізе цілуватися до Ольги Іванівни).

ОЛЬГА ІВАНІВНА. Що ж... За людське прозріння.

ЗАВІСА

(„УКРАЇНА“)

ДОРОГІ ЧИТАЧІ І ЧИТАЧКИ, У КОЖНОГО І В КОЖНОЇ З ВАС НАПЕВНО ЗНАЙДЕТЬСЯ ХТОСЬ РІДНИЙ, ПРИЯТЕЛЬ ЧИ ЗНАЙОМИЙ, ЩО МОЖЕ СТАТИ ПОСТІЙНИМ ПЕРЕД-ПЛАТНИКОМ НАШОГО З ВАМИ ЖУРНАЛУ — ПОМОЖІТЬ ЙОМУ ПРИЄДНАТИСЬ ДО НАШОГО ГУРТУ.

Микола ХИМИЧ

УКРАЇНСЬКА РАДЯНСЬКА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ

Минуло вже кілька років, як до нас дійшов останній, 17, том УРЕ, а наші спеціалісти-критики так і не дали загальної оцінки, будь-що-будь, значної події на т. зв. українському культурному фронті.

Коли появився перший том, то було кілька відгуків у пресі, та всі вони зупинилися переважно на тому, що в томі не згадано про Степана Бандеру. Об'єктивно — треба б було його згадати. Критика — справа складна взагалі, а особливо, якщо мова про підсоветське видання, в якому все пишеться не так, як воно було чи є насправді, а так, як на сьогодні потрібно компартії.

Це правило не я придумав. У передмові до першого тому сказано, що УРЕ має відповідати таким вимогам:

- 1) ученню Маркса—Леніна, збагаченого компартією;
- 2) показати братерську єдність українців з великим руським народом;
- 3) що вона насамперед скерована проти українського буржуазного націоналізму.

Що все це значить на практиці, знає й мала дитина. Ми до таких передмов звикли і вони у нас не викликають ніякого здивовання. А як би це дико виглядало, коли б, наприклад, німці, видаючи якусь книгу, попередили: тут написано так, як учив Бісмарк. Або якби французи посилалися на Наполеона і т. д.

Не можна відважитись і сказати, що це є солідне джерело для вивчення України. Остап Вишня відрізняв книги, написані укрсловами, від книг, написаних українською мовою. УРЕ є якраз зразок книги, написаної укрсловами і в ній, при бажанні, можна знайти дуже цікавий матеріал для пізнання теперішнього становища України. Подамо кілька прикладів.

1. **Село Банилівське**, що над Дінцем, майже моє рідне село. В ньому знайшли оригінальний посуд чотиритисячолітньої давности. І, думаєте, він зберігається у якомусь музеї суверенної України? Нічого схожого! Знаходиться він у Ленінградському Ермітажі.

2. **Топаз**. Цим дорогоцінним каменем багата наша Волинь. УРЕ повідомила, що тут знайде-

но унікальний кристал топазу вагою 68 кг. Тут вкралася неточність. На Волині знайдено кристал топазу вагою 117 кг. Колекція жодного музею світу не має чогось подібного, а от музей хліборобства Московського університету ім. М. Ломоносова має.

3. **Сидір Ковпак**. Перераховано всі його посади, починаючи від участі в комісії ділити землю після революції, а про от останню, здавалось би найголовнішу — що він військовий міністр УРСР — ні слова. Цікаво — чому? Чи не тому, щоб не осмішувати, цього справжнього героя, такою смішною посадою, якою є посада військового міністра УРСР?

Багато не занотовано осіб, діяльність яких пов'язана якоюсь мірою з Україною, навіть діячів советських. А от Іннесу Арманд — любовницю Леніна — згадано. Вміщено й фото. Мадмуазель, нема що казати, гарна. Ідліч непоганий мав смак.

5. Для підкріплення благодетельного впливу „великого“ російського народу на „малий“ український народ занотований великий представник великого народу Григорій Распутін. Без згадки про нього учення Маркса—Леніна, збагачене компартією, стратило б на Україні всяке значення.

6. Дивовижна класифікація діячів України. Ось їх шкала:

українські	київські
українські радянські	дожовтневі
українсько-російські	вітчизняні
українсько-російські радянські	дворянські
українсько-польські	національно-буржуазні
російсько-українські	радянські
російсько-українські радянські	радянсько-партійні
українсько-буржуазно-націоналістичні	партійно-громадські
українсько-дворянські	кріпосницькі
	військові
	церковні

Можливо, є й інші комбінації.

7. Ще одно дивацтво, хоч на ньому немов би українська наука й витрала. Деяких учених зараховано як українських, хоч вони, за свого життя, ніколи не вважали себе приналежними

до українства. Наприклад: **Бессер Віллібальді**. Народився в Австрії, учився в Кракові, а в кінці вийшов український ботанік. **Бернардацці**. Народився на Північному Кавказі, вчився в Петербурзі, а став видатним українським архітектором. Те ж саме щодо Баха, Кірічова та інших.

8. Цікаве бачимо **про академіків** Академії Наук УРСР. Я нарахував 93 академіки, живих на час виходу відповідного тому. З них: народилося на Україні 54, а за її межами 39. З тих, що народилися на Україні, 14 явно не є українцями. Це мінімум. Отже, академіків українців — 40 академіків не-українців — 53

9. А наука в Академії Наук виглядає так:

математика—фізика—хемія	30	академіків
технічні науки	23	”
природничі науки	23	”
сільсько-господарські науки	2	”
лісництво	1	”
медицина-ветеринарія	3	”
економічні науки	1	”
історія	1	”
археологія	1	”
філософія	1	”
право	1	”
мова	2	”
література	6	”
мистецтво	1	”

Треба зазначити, що література представлена такими „корифеями“ науки, як от: М. Бажан, П. Тичина, Ол. Корнійчук, Янка Купала.

10. **Гетьмани України**. Після Богдана Хмельницького всі гетьмани (15 осіб), за винятком Данила Апостола (тільки його є портрет) показані, як нездари, зрадники українського народу та його інтересів; це були особи, що тільки й дбали про власне збагачення, а гетьман Іван Скоропадський ще й закріпостив селянство.

Більше наводити прикладів — не дозволяє замовлений розмір статті. В УРЕ вся історія України показана тенденційно, викривлено, неправильно. У цьому дуже легко можна пересвідчитись, прочитавши відповідні гасла. Але в ім'я об'єктивності треба сказати, що це не тільки історія України так висвітлюється. Вони навіть історії своєї партії ніяк не можуть написати — і переписують її після кожного засідання ЦК.

Та в ім'я тієї об'єктивності треба сказати, що ми самі свою недавню історію викривлюємо так, як тільки на це дозволяє наша національна фантазія. Кілька прикладів.

1. **Перебування німців на Україні у 1918 році,**

як тодішніх наших союзників, у нас висвітлюється негативно, і тільки тому, що якось незручно, непопулярно німців вважати за союзників. А якби не німці, то ми нічим би не визначилися в період революції в Російській імперії. Вже в перші дні 1918 року червоні зайняли Україну, в тому й Київ, і на тому б і скінчилася вся наша т. зв. національна революція, бо вигнати більшовиків не було ніякої змоги, бо потрібної військової сили Україна не мала. А завдяки німцям були створені деякі умови, які дали можливість протриматись 1918—19—20—21 і почасти 22 роки.

2. Оце **недавно відзначили роковини створення дивізії „Галичина“**. На ювілейних торжествах знову повторено казочку про те, що це твориво було потрібне, як зародок майбутньої української національної армії. Яка могла бути національна армія при німцях, коли вони не крилися з тим, що йдуть зойовувати життєвий простір і винищувати український народ? Це вони й робили в дійсності. Насправді справа ця виглядала так. Галичину, як колишню австрійську територію, німці вважали частиною німецького райху, населеною хоч і нижчою расою, але цілком придатною для гарматного м'яса, в якому тоді була велика потреба, а тому й наказали тодішнім галицьким провідникам творити військові частини. В тодішніх конкретних обставинах треба було з цим погодитись. Іншого виходу не було. Отже, немає ніякої потреби складати про те казочки.

3. Теж оце недавно відсвяткували т. зв. соборність, хоч в дійсності ніякої соборності не було. Вона була тільки проголошена. До самого кінця війни з росіянами уряди обох Україн діяли окремо і нерідко наперекір один одному у дипломатичній і військовій ділянках.

4. А найяскравішою ілюстрацією фальшування нашої історії є заява нюджерзійської газети „Свобода“ — наприкінці листопада 1929 року. Тоді сенатор д-р Роял Копеленд вніс до Конгресу законопроект — визнати Українську Народну Республіку. Як то водиться у США, розпочалося переслуховування знавців тієї справи. Проти визнання УНР виступили комуністи і газета „Свобода“, де було надруковане таке:

а) Не відповідає вповні дійсності твердження, що Україна була в минулому вільною державою;

б) Копеленда повідомили, мабуть, „петлюрівці“, отже геть з його законопроектом;

в) Куди пошле Америка свого посла?

(Взято з книги Е. Онацького „У вічному місті“, стор. 178).

ДВІ ЛЕНІНСЬКІ ВИСТАВКИ ТА ЇХ НАСЛІДКИ

У 100-річчя з дня народження „визначного гуманіста“ В. Леніна в приміщенні бібліотеки міської управи в м. Торонто відбулося дві виставки.

Перша виставка під назвою „В. І. Ленін — Засновник СРСР — Його роля в історії“ відбулася навесні ц. р. Виставку фінансували канадські видавці і поширювачі комуністичних видань у Канаді. Вона тривала дев'ять з половиною днів.

Під час цієї виставки, яка висвітлювала Леніна однобоко, робила його „найгеніальнішим“ і „наймудрішим“ у світі, а СРСР показувала як рай на землі, багато громадян м. Торонто, зокрема тих, які втекли від того раю, обурились проти такого видовища. І зовсім слушно зробив олддермен Василь Бойчук, який порушив питання про Леніна на засіданні торонтської міської ради. Він вніс пропозицію, щоб „міська рада попросила управу публічної бібліотеки про дозвіл користуватися місцем у бібліотеці тими організаціями канадських громадян, які захочуть показати Леніна з іншого боку, чим виправиться незрозумілий термін — „гуманіст“, прикладений до цієї людини“. Пропозицію В. Бойчука підтримав олддермен Пікетт, а олддермен О'Донагю вніс додаток: „... Міська рада висловлює свої співчуття всім тим, що потерпіли від режиму В. Леніна і його наслідників“. Додаток до пропозиції В. Бойчука підтримав олддермен Бейвіс. Пропозиція Бойчука з додатком була прийнята 18-ма голосами з одним проти (олддермена Сівелла). А другого листопада 1970 р., в присутності майже всіх членів міської ради керівник виставки Юрій Шимко відкрив виставку. З коротким словом про виставку і Леніна виступив голова міста В. Деннісон, а подяку пресі і гостям склав олддермен В. Бойчук.

Виставку під назвою „В. І. Ленін без гриму“ організувало дванадцять етнічних організацій, а серед них і Комітет Українців Канади. Виставка тривала до 13 листопада цього року.

Серед численних експонатів — книжок з бібліографії й мемуаристики про Леніна і комуністичну систему взагалі, вирізок чи й просто перефотографованих сторінок з журналів, газет та листів до людей західного світу від уярмлених і приречених московськими диктаторами на загибель у таборах примусової праці та в лікарнях розумово хворих видне місце займали документальні знімки, які свідчили про дійсний стан ленінізму в СРСР та його сателітах, т. зв. народно-демократичних республіках.

На полотнищах світлин відвідувач побачив, як закріплювалася „влада рад“, колективізація із страшним голодом в Україні, концентраційні табори і розстріли, будова агроміст в СРСР, масові — хрущовські — розстріли у Вінниці (1938—41) і розстріли польських офіцерів в Катині (1941), радянські танки в Будапешті і Празі, наука і русифікація, імперіалізм і колоніалізм, радянський мир і справжнє обличчя ленінізму—сталінізму—хрущовізму з теперішніми престолонаслідниками.

Оглядати таку виставку тяжко. Не легко дивитись на те, що пережила та ще й чудом вціліла людина. Тому на виставці панувала така тиша, як в гробниці. Тільки час від часу, то тут, то там, старші люди дихають тяжко-пре-тяжко...

Як і треба було сподіватись, Москва з відповіддю не забарилась. Вже з перших днів виставки урядовець міської ради одержав телефони з радянського консульства

— з Оттави. А вслід за телефонами управа міської бібліотеки одержала листа від канадських видавців і розповсюджувачів комуністичної халтури, в якому вони доводять, що „Анти-Ленінська виставка не має ерудиції і об'єктивності“. А московська „Правда“ з 11 листопада 1970 р. надрукувала грізну статтю. „Правда“ пише (цитуюмо за торонтським щоденником „Глоб енд Мейл“ з 12 листопада ц. р.):

„Фашістські покидьки, використовуючи теперішню ситуацію більш надійною, як будь-коли, вдалися до „своєї“ хуліганської антикомуністичної „антирадянської діяльності“ і їхній зловмисний грубий голос звучить в унісон з голосами місцевих ревних реакціонерів“.

„Хоч їхні зчинки і не є новими в Канаді, але коли вони влаштовуються, як у випадку з цією виставкою („Правда“ не подала назви виставки — І. П.), з відома і благословення авторитетів (не згадують імені голови міста, щоб він не став другим Діфенбейкером в Україні — І. П.), тоді вони набирають іншого забарвлення“.

„Правда“ пише про якийсь „Меккартизм канадського взірця“ і зараховує до його „чемпіонату“ пресу, а серед неї й щоденник „Глоб енд Мейл“. Слаба це і непереконлива оборона Леніна і ленінізму. Тому й не можуть такі оборонці розраховувати на якийсь моральний виграш такими своїми виступами.

Іван ПИШКАЛО

Не давши вмерти „НОВИМ ДНЯМ“, подбаймо, щоб кількість передплатників — бодай подвоїлась протягом наступного року!

ЖАРТ ОСТАПА ВИШНЯ

Великий гуморист, як відомо, був пристрасним мисливцем. Одного пологого зимового дня Остап Вишня, Бучма, Йогансен, Слісаренко і Смолич вийшли на полювання. Дісталися узлісся і розсипалися віялом праворуч і ліворуч від Смолича, якому випало йти в центрі, ярком. Хоч здавалося, що позиція в центрального найвигідніша, зайці йому не траплялися. Постріди чулися ліворуч і праворуч, а перед Смоличем хоча б тобі якийсь хвіст промайнув.

І коли вже майже не було ніякої надії на удачу — Юрій Корнійович раптом побачив зайця. Сидів він під кушем, нашорошивши вуха.

Мисливець швидко підняв рушницю і натиснув на курок. Гримнув постріл, — заєць і не тріпнувся.

Щасливець схопив здобич за вуха і побіжно підняв угору. (Він, бач, не звернув уваги на те, що у вухах куцохвостого були якісь трісочки). Не встигло влягтися хвилювання від удалого пострілу, як із-за кущів вийшли Йогансен та Слісаренко, а з протилежного боку з'явилися Вишня з Бучмою.

Вони заздрісно привітали колегу, а потім почали з усіх боків роздивлятися здобич — чудового, великого сіряка. І тут Смолич помітив, що заєць тримає в роті неначе... папірець. Придивився уважніше — справді папірець. Що за чортівщина? Вийняв згорнутий вчетверо папірець, а там написано: „Ах, Юрію Корнійовичу, і за що ви мене вбили?“

Бучма вистрелив зайця, а Вишня написав записку.

А. ВАСИЛЕНКО

СЕЛЯНСЬКИЙ ПОЛКОВНИК МАКСИМ КРИВОНІС

Серед прославленого лицарства українського, серед відважних і мужніх нетят-козарлюг почесне місце посідає бойовий побратим і сподвижник гетьмана Богдана Хмельницького, захисник знедоленого, тяжко гнобленого народу — Максим Кривоніс.

Чи ж багато відомо нам про талановитого полководця? Де він народився, де ріс і виховувався? Звідки у козацького полковника стільки кмітливості й організаторського хисту? Чому Богдан Хмельницький з тої кількості самовідданих і хоробрих помічників найпершим вважав Максима Кривоноса? Напевно тому, пишуть деякі сучасники, що за його плечима був довгий бойовий шлях і великий життєвий досвід.

Саме з ініціативи Кривоноса на Лівобережжі з повсталого селянства були створені регулярні козацькі полки. Він завоював собі авторитет великим завзяттям і непримирністю до шляхти.

Переповідають, що до початку визвольної війни 1648—1654 рр. Кривоніс перебував серед запорозького козацтва, брав участь у численних походах проти татар і турків, а з перших днів боротьби проти польсько-шляхетського ярма вступив до війська Богдана Хмельницького.

З особливою ненавистю й острахом писали польські магнати про нашого Кривоноса. Ось як відгукувався про селянського ватажка з листі до архієпископа М. Лубенського вроцлавський воевода Адам Кисіль: „Сліпа безглузда чернь тягнеться за хлопським розбійником Кривоносом, піддаючи огню і мечу одне лиш шляхетське сословіє...“ Далі воевода обурюється, що повсталі селяни виганяють його „нешасних братів“ із „давно насиджених гнізд“ по всій Україні.

Де тільки не побував Максим із своїми загонами! „Гостювала“ він і на землях Макарівщини та Бородянщини (нині районні центри Київської області). Сотні десятин родючого чорнозему належали тут пихатому шляхтичеві Браницькому. Грізного 1648 року то в одному, то в іншому місті Правобережжя з'являвся Максим Кривоніс. Слава про нього летіла, мов на крилах, по містах і селах. Стривожені всенароднім рухом, поляки призначили за голову народнього полководця „шапку золота вщерт“.

Саме в цей час, наприкінці червня, Кривоніс і завітав до Макарова. Невеликий загін січовиків-козарлюг, обережно пробравшись поміж зелених крислатих садків, зайшов до корчми. Замовивши вечерю, хлопці почали розпитувати у шинкаря про місцевого пана. Аж тут... „Промовка промовка, а вовк у хату“, — кинув кремезний запорожець: до корчми ввалився гурт поляків. Почуваючи себе господарями, вони навперебій похвалялися: „Ось зловимо „селянського бунтівника“ Кривоноса, припнемо до кінського хвоста і частуватимемо канчуками“. Максим гнівно стискав руків'я кривої турецької шаблочки. Тим часом шляхтичі добре сп'яніли. Кривоніс вихопив шаблю, і скоро корчма була залита „вражиною кров'ю“. Тоді й фешенебельний маєток макарівського пана згорів

смолоскипом. Проти ненависного шляхтича-магната піднялося все населення. Звістка про розгром маєтку розлетілася по всьому Поліссю. Дедалі гучніше лунав заклик „помсти шляхті!“, дедалі більше скривджених і поневолених селян гуртувалося навколо Максима Кривоноса. А він щодень громив загни Корецьких та Осинських, Вишневецьких та Потоцьких, звільняючи українські міста Умань, Вінницю, Брацлав, південну Волинь.

Багато сторінок історичної літератури присвячено військовому хистові Максима Кривоноса. Його відзначали навіть польські мемуаристи та літописці, котрих трясла пропасниця від одного імені полковника. Заслугує на увагу повідомлення, вміщене в „Записках Наукового товариства імені Т. Шевченка“ (Львів, 1908 р.), про вдалу Кривоносову розвідницьку службу, яка конспіративно діяла у ворожих таборах.

Успіхові селянського ватажка допомагало добре знання тактики ведення війни — швидкі рейди кінноти у запліддя ворога, застосування „гуляй-городів“ (дерев'яні фортеці на колесах — винахід Кривоноса) при штурмі добре укріпленого міста-фортеці Бар, підкопи під мур з висадженням у повітря стін, димові заслони. Так, при штурмі Бару кожен козак зв'язав по два кульки солом'я та сіна, змастив дьогтем і запалив. Військо Кривоноса складалося з 10 тисяч воїнів, тож 40 тисяч вогняних снопів полетіли на фортечні мур, застилаючи все густим димом, даючи змогу козакам проникнути в місто... Крім того, повстанці мали якийсь „апарат для розривання скель“ (взяття Кам'янець-Подільського).

Кривоніс був тяжко поранений під Старокостянтиновом — вижив, та не минула його епідемія заразної хвороби. Польська шляхта під Львовом попросила перемир'я, але Максим Кривоніс не дожив дня тріумфу...

В історичних джерелах залишилося невідомим справжнє походження селянського полковника Максима Кривоноса. Але дослідники припускають, що його життя — ціла Одиссея, вщерть виповнена боротьбою і тугою за батьківщиною. Пишучи, що Максим Кривоніс досконало знав усі види морської служби, побував у багатьох європейських країнах, а повернувся на Україну досвідченим воїном, вони, напевно, мають рацію. Адже тоді в Європі (1614—1648 рр.) точилася жорстока Тридцятирічна війна, в якій брала участь більшість великих держав — Франція, Німеччина, Іспанія. Чи міг бути осторонь тих подій Максим Кривоніс, якого нелегка доля загнала на чужину і носила по світу, мов тріску на гребені морської хвилі? Селянство Німеччини піднялося із зброєю в руках проти мародерства солдат-чужинців, повставало і боролось, як могло. Тож недарма згадується, що Максим Кривоніс був „генерал-майором“, учасник Глибіше дізнатися про це — то вдячна тема для дослідників. Бо відлуння героїчних справ відважного сина українського народу донеслося через віки.

„Знання та праця“, ч. 5, 1970.

Протопресвітер Ігор Губаржевський

НЕКРОЛОГ

5-го листопада між третьою і четвертою годинами дня на 66-му році життя упокоївся в Бозі Протопресвітер ІГОР ГУБАРЖЕВСЬКИЙ.

Народився ВІН у родині священика 30-го травня 1905 року в селі Дерешева, на Поділлі.

1906 року його батьки переїхали в село Паланка, і там пройшло все дитинство і рання юність Ігоря.

1914 року вступив до Тульчинської школи, яку закінчив 1917 року. В 1917 році він вступив до Тульчинської гімназії, якої — через революційні події — не закінчив.

У 1921 році переїхав жити до тітки-лікарки у Київ і 1922 року після вступних іспитів став студентом Київського археологічного інституту — на відділі етнології. Закінчив інститут у 1927 році.

У 1930 році Ігор Володимирович Губаржевський склав екстерном іспити за профілем істо-

рично-філологічного відділу Інституту Народної Освіти в Києві з правом викладати мову і літературу в середніх і вищих навчальних закладах.

З цього ж року розпочав наукову працю у Науково-Дослідному Інституті Мовознавства при Академії Наук УРСР. Спочатку виконував обов'язки молодшого наукового співробітника, а потім, як старший науковий співробітник, був керівником групи діалектології при відділі української мови.

У 1937 році Ігоря Володимировича Губаржевського запросили викладати російську мову до Київського Педагогічного Інституту на посаду доцента. У 1938 році він був уже професором того Інституту і керівником катедри російського мовознавства.

У 1939 році професор Губаржевський захистив дисертацію на ступінь кандидата філологічних наук. Тема кандидатської дисертації — „Шевченко і сучасна українська літературна мова“. Офіційними опонентами були професори Харківського університету — доктор філологічних наук Л. А. Булаховський і кандидат філологічних наук Ю. В. Шевельов (теперішній професор Колумбійського університету, Нью-Йорк).

Ігор Володимирович Губаржевський був автором цілого ряду наукових праць: „Активні дієприкметники в українській мові“, „Про лексику творів Шевченка“, „Діалектологічні особливості мови села Паланки“, „Мова Михайло-Коцюбинського району на Чернігівщині“, „Курс української мови для вищих навчальних закладів, ч. 1 — Морфологія“, „Російсько-український словник“ — співавтор, та багато інших.

Він був співавтором і редактором багатьох інших словників і підручників для середніх українських шкіл з неукраїнською мовою викладання.

У грудні 1941 року проф. І. В. Губаржевський був рукоположений у сан священика і був настоятелем парафії у містечку Чоповичі Коростенської округи аж до відступу німців.

Капітуляція Німеччини застала отця, тоді протопресвітера Ігоря Губаржевського, в селі Віттерди, в Тюрингії, в складі духовенства і ієрархії Української Автокефальної Православної Церкви. Звідти разом з іншими виїхав до Ганноверу.

З 1945 по 1948 рік протопресвітер Ігор Губаржевський був настоятелем православної парафії в таборі Гайденав коло Гамбургу і керівником відділу мови й літератури в Народньому університеті.

У 1948 році протопресвітер Ігор Губаржевський прибув до Англії, де став адміністратором Української Автокефальної Православної Церкви. Останні десять років свого життя протопресвітер Ігор Губаржевський був у складі духовенства УАПЦ (Соборноправної) в США.

І тут, у США, він поєднував свої обов'язки священника з працею науковою. Викладав українську мову в Колумбійському університеті й Інституті Слов'янознавства. Писав статті, готував до друку свої неопубліковані наукові праці, зокрема збірник із своїми проповідями. Він був автором не тільки наукових праць з ділянки українського мовознавства, літературознавства й філософії, а й редактором підручників з української мови та загальномовних і термінологічних словників.

Протопресвітер Ігор Губаржевський жив життям ПРАВОСЛАВНОГО ХРИСТИЯНИНА-УКРАЇНЦЯ. Завжди був глибоковірочим і відданим Православній Українській Церкві. Як активний церковний і громадський діяч, Він завжди діяв з позицій ідеології українського православ'я. Був чесний, правдивий і непохитний у своїх переконаннях і діях.

Таким ми ЙОГО пізнавали, знали і таким ВІН залишиться в пам'яті нашої і наших дітей.

М. ФРАНЦУЖЕНКО

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Шахова Олена Леонтіївна, інженер-хемік-технолог, після дворічної хвороби на серце, померла 18 червня 1970 року на 59-му році свого життя. Покійна, після приїзду з Бельгії, проживала з своєю родиною в Порт Алберні, Британська Колумбія.

Степан Глушко — колишній полковник УСС, директор гімназії Рідної Школи в Станіславові, помер 18 вересня в Денвері, Колорадо.

Джан Дос Пассос — славетний американський письменник, автор книжок „Три солдати“, „Орієнт експрес“, „США“, „Великі дні“ та багато інших, помер 30 вересня цього року в Балтіморі, на 74-му році життя.

Наталія Михайлівна Дорошенко — заслужена українська культурна й громадська діячка, дружина сл. п. проф. Дмитра Дорошенка — померла 16-го жовтня ц. р. в Мюнхені, на 82-му році життя.

Д-р Мирослав Комарянський — кол. старшина УГА й

П'ЯТИЙ РАВТ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ В ТОРОНТО

Спілка Українських Журналістів Канади продовжує давню традицію і влаштовує п'ятий з черги равт української преси в Торонто, який відбудеться 30 січня 1971 року у м. Торонто, в залах Українського дому, вул. Крісті 83-85.

Під час равту буде проведено обрання кралі і двох князів української преси за 1970 р. з-поміж кандидаток, запропонованих від окремих органів української преси, що виходять або мають свої представництва в Торонто.

Управа СУЖ просить всі інші українські товариства та організації не влаштовувати 30 січня 1971 року інших за-бав, щоб обминути зайві конкуренції. Управа СУЖ піддає також іншим своїм оередкам (Вінніпег, Едмонтон, Монреаль) думку піти слідами Торонто і зібрати своїх читачів на подібну приємну розвагу на такому ж карнавалі.

Зі своїх скромних заощаджень Спілка Українських Журналістів Канади виплатила 750 дол. на видавання у видавництві „Український історик“ довідково-бібліографічної праці, 500 дол. на видання праці д-ра М. Боровика під фірмою УВУ про українську пресу в Канаді і 150 дол. на книжку д-ра Богдана Стебельського про „Періоди розвитку дитини від 1 до 18 років життя у світі психології, педагогії і мистецтвознавства“.

П. С. Просимо всі шановні редакції українських газет не пізніше 20 грудня ц. р. надіслати на адресу управи СУЖ знімки кралі або довільну кількість готових метів разом з короткими даними про кандидаток та вплатити 15 доларів на покриття видатків.

активний громадянин — помер 31 жовтня ц. р. і похоронений у Пармі, Огайо, на 69 році життя.

Інна Леонтіївна Міяковська (з дому Голошвілі) — дружина проф. В. В. Міяковського — померла по короткій недужі 31 жовтня ц. р. в Нью-Йорку, на 83-му році життя. Шановному професорові В. Міяковському і родині висловлюємо своє глибоке співчуття.

Степан Залеський — відомий актор українського оперного театру у Львові, а опісля на еміграції — помер 31 жовтня 1970 р. в Мелборні, Австралія, на 55-му році життя.

Д-р Ілля Макух — кол. адвокат і довголітній голова філії „Просвіта“ в Зборові — помер 28 жовтня 1970 р. у Філадельфії, проживши 88 літ.

Д-р Петро Б. Гарасимів — колишній сотник і командант коша УСС — помер 6 листопада 1970 р. в Річмонд, Вірджинія.

Кардинал Річард Кушінг — архієпископ Бостонської дієцезії, близький приятель покійного папи Івана ХХІІІ і президента Дж. Ф. Кеннеді, великий прихильник міжцерковного зближення і популярний захисник убогих — помер у Бостоні 2 листопада 1970 р., на 75-му році життя.

Петро II. — колишній король Югославії, останнім часом дрібний американський банківний працівник — помер у Лос Анджелесі, на 75-му році життя.

Шарль де Голь — провідник вільних французів під час останньої світової війни, пізніше творець і перший президент П'ятої французької республіки, один з найбільших державних мужів нашого століття — помер 9 листопада 1970 р., на 79-му році життя.

ЖМУТ НЕВТІШНИХ ДУМОК

У газеті „Український голос“ (число 39), що виходить у Вінніпегу, вміщено таке оголошення:

„Торонтонський відділ Комітету Українців Канади повідомляє, що внаслідок старань шкільного комітету при відділі КУК торонтонська шкільна рада відкриває в цьому навчальному (1970-71) році розговорний курс української мови для дорослих. Курс призначений для людей, які не знають або мало знають українську мову.

Від успішного переведення цього курсу (ідеться тут найбільше про достатнє число курсантів) залежатиме дальший розвиток навчання української мови в урядових школах провінції...“

Що ж це за „розговорна мова“, якої торонтська шкільна рада збирається вчити тих людей, що „мало знають“ українську мову?

Очевидно, це не українська літературна мова (в якій, до речі, немає слова „розговорний“, а слово „розмовний“). Отже, цей „курс“ збирається вчити людей якоїсь говірки чи місцевого або соціального діалекту, яким говорять обмежене коло людей.

Питається: який сенс людям тратити багато часу й енергії на вивчення лише одного з багатьох діалектів нашої мови? Адже випускники цього „курсу“ не зможуть читати українську літературу і навіть не зможуть порозумітися з українцями з інших і більших територій України.

Невже організаторам цього „курсу“ невідомо, що саме літературна мова є засобом порозуміватись і всіх тих, що говорять різними діалектами хоч би й однієї мови? Крім того, знання літературної мови обов'язкове для людини, яка вважає себе культурною.

* * *

У газеті „Новий шлях“ (Вінніпег), автор передової статті „Мовчання — знак згоди“, характеризуючи національно-культурне життя у Вінніпегу, з прикрістю пише:

„Ми незадоволені Комітетом Українців Канади. Звинувачуємо цю єдину ще солідну громадську надбудову в Канаді за її інертність, за невміння надати відповідного тону нашому громадському життю. Недовіряємо їй і тому обмежуємо до мінімуму свої пожертви для того, щоб вона могла успішно працювати. Наш національний корінь під'їдають англїзаторські тенденції в наших церквах, що останнім часом досягають вершин. Ми незадоволені, а то й більше, засліплені злобою до Української Вільної Академії Наук з її Домом Науки у Вінніпезі. Нас, як громадськість, зневажають різні доповідачі, які виступають перед нами без відповідної підготовки, мовляв „безрога все з'їсть“. Ми вкрай обурені низьким рівнем наших концертів та різних імпрез. А найбільше ми обурюємося примітивним рівнем викладання української мови в нашому університеті й тому не намагаємося навіть впливати на своїх дітей, щоб вони після закінчення української мови у 12-класових державних школах продовжували працювати над українською мовою й літературою в університеті. Бо ми знаємо, що в таких обставинах, які там існують, наші діти не потраплять в атмосферу справжньої науки; бо для цього треба, щоб там читали лекції викладачі високих кваліфікацій, добрі професори — такі, як на інших факультетах. Тому що в департаменті славистики нашого університету хтось дає про те, щоб добір викладачів відбувався за найгір-

шими якостями, на українську мову записується дуже мале число студентів, порівняно з загальною кількістю українського населення в Манітобі. Більше того, частина з тих, хто йде на українську мову, за короткий час залишає її, іноді навіть під впливом декого з професорів, які радять студентам не брати української мови, бо, мовляв, яка користь з неї“.

* * *

Легкість, з якою чимало українців у Канаді відмовляються від своєї національно-культурної окремішності, кидає в розпач М. Кропивича, автора статті „Злиття мов“ в УРСР і „Мелтінг пот“ у США та наша постава“, вміщеної в газеті „Народна воля“ ч. 35 (Скрентон, Пенсільванія, США):

„Якби ми жили в скупченні, от так, як французи в Канаді, та мали свої добрі школи, якби в них працювали свої, гідні довіря вчителі, ми не мали б потреби боятися загрози „змішуючого котла“. Та воно так не є. Ми розсіяні та роздрібнені між іншими народами. Наші діти ходять до шкіл, яких навчання опирається саме на цій теорії, хоч про неї не згадується... і тому вона тим сильніше діє.

Діє вона, на жаль, дуже сильно і на нашу невідому і недосвідчену молодь.

Коли приглянемося до інших національностей, що живуть разом з нами, можемо додати, що вони досконало вміють не підпорядковуватися тискові цього „мелтінг поту“, а зберігають своє національне ім'я, свою культуру і свою рідну мову.

Чому ж тоді наша молодь не хоче приглянутися до тих справ і летить мов нічні метли на світло ламп? Чому вона занебдує рідну мову, а послуговується чужою? Чому серед неї не видно світліших та стійкіших одиниць, щоб вміли своїм впливом допомогти тим, що мають слабшу волю? Яку ролью словняють їх батьки?

Живемо чейже у вільній країні, де не обов'язує „злиття моз“!“

* * *

У газеті „Новий шлях“ ч. 41 (Вінніпег) **Вадим Інший** у фельетоні „Раби гумору чужого“ дивується, де подівся славетний коліс український гумор:

„Коли підійдемо до гурту людей, у якомусь приватному, головному інтелігентному товаристві, де після однієї-двох чарок хтось розважає товариство дотепами, то переконаєтесь, що ці дотепи майже завжди лунають або польською мовою, якщо „віщман“ походить з колишньої польської займанщини, або російською мовою, часом німецькою, часом англійською. Навіть українські дотепи, які на батьківщині оповідалися українською мовою, нагло, ніби для надання їм якогось вищого ступеня дотепності оповідаються дуже часто одною з названих чужих мов. Наші баляндасники, дотепники та жартоплети просто перестали вірити, що кожний дотеп на загальнолюдську тему можна так само добре розказати українською мовою.

...Що думає собі про нашу культуру наша молодь, коли бачить, що наша інтелігенція, щоб сказати щось дотепне, мусить сказати це по-польському або якоюсь іншою „дотепнішою“ мовою?

Знаю інтелігентів з „титулами“, які в кожному то-варистві вже десятки років до зануди повторюють ці самі анекдоти чужою мовою, і не стати їх на дрібку власного гумору власної української дотепності. Деякі хизують знанням міського елементу під польською зай-манщиною і потрапляють цілими годинами теревенити свої баляндраси польсько-українським львівським жарго-ном, що ображає кожне українське вухо. Інші знов хо-чуть повеличатися колишніми зв'язками з „старшим бра-том“ і закликають слухача в цапа російською мовою. Ах, як він знаменито говорить по-російському!“

На нашу думку, явище, яке обурює Вадима Іншого, пояснюється просто: оті „віщмани“ та „остряки“, що не вміють жартувати українською мовою, не знають як слід української мови, не живуть духово у сфері укра-їнської культури, а тому, не зважаючи на всі їхні інші „титули“, не мають права носити найголовнішого титу-лу: звання українського інтелігента..

* * *

Поет Василь Онуфрієнко в статті „Кадри наших жур-налістів“, вміщеній в австралійській газеті „Вільна дум-ка“, констатує гірку правду, яка відображає культурний стан наших громад:

„Один редактор газети з Канади писав мені не так давно, що якби не газета, в якій він працює вже коло

20 років, то вже давно мав би чудову працю десь у біб-ліотеці чи за своїм фахом, написав би вже не одну нау-кову працю, а так доводиться віддавати час і силу на працю, яка не дає навіть середнього матеріального за-безпечення.

Хто ж із молоді захоче посвячувати своє життя пра-ці, яка не дає і не даватиме ніколи на еміграції навіть середнього рівня матеріального забезпечення, праці, в якій майже ніколи немає відпочинку й перерви, праці, яка вимагає (якщо йде мова про редактора) дуже багато знань з різних ділянок науки, праці, яка вимагає в час навчання — приготування до праці — досконалого знан-ня української мови?

Треба взяти до уваги той факт, що наша молодь на еміграції лише в окремих випадках знає сяк-так україн-ську мову. Те, що дехто з народжених у Канаді чи США пише українською мовою модерністичні поезії, нічого не доказує — модерністичні поезії можна писати без знання мови, за допомогою словника. Але нехай хтось спробує написати поважну статтю на поважну тему без знання мови! Я вже не кажу — нехай хтось цю статтю належно підготує до друку“.

На жаль, є в нас чимало „журналістів“, які преспо-кійно обходяться без знання літературної мови. І про них — таких ніби журналістів — треба писати так, як пише „Новий шлях“ про „університетський“ рівень ви-кладання української мови в Вінніпегу (університет).

В С Я Ч И Н А

ЯК УТОПЛЕНИХ РЯТУВАЛИ

Як засвідчує журнал „Киевская старина“, у Полтаві ще з 1829 р. на річці Рогізни (на жаль, до наших днів і назви від неї не залишилося, а колись це був рукав Ворскла), існував „заклад для порятунку утоплених“. Це була хата з чотирьох кімнат, де жив циркульник, який подавав першу допомогу утопленим. В одній із кімнат була ванна і шафа. У шафі зберігалися речі, конче потрібні для невідкладної допомоги: дві шітки, пір'я для „учинення лоскотання“, ли-стовий тютюн, промивальна трубка, 10 аршинів товстого сукна і ланцет.

На посаду циркульника був запрошений відставний юн-кер Лабезників, колишній старший штаб-лікарський по-мічник. Щоб урятувати утопленого, треба було користу-ватися інструкцією, яку найдетальніше виклав інспектор Найгеберн.

Ось як треба було рятувати за тією інструкцією утопле-ного. Заборонялося гойдати його на бочці та руках, а та-кож трясти і перевертати вниз головою. Витягши з води, утопленого рекомендувалося занести в кімнату, покласти в теплу постіль на правий бік так, щоб голова була вище тіла, обкласти його подушками і обсипати піском або по-пелом. Між подушками покласти глечики з гарячими пляш-ками, до них нагріте каміння, а на груди — бичачий пу-зир із теплою водою. Оце все зробивши, сильно терти ноги шітками, а потім усе тіло й спину ганчіркою, намо-ченою в камфорному спирті, або флянеля, змочена в оцті. Натираючи, треба було легенько ворухнути тіло і посту-кувати в спину напроти грудей.

Після цього циркульник давав нюхнути нашатирного спирту і лоскотав пір'їною у роті та ноздрах, а потім „по-маленьку“ надував повітря через рот у легені, користую-

чись трубкою, чубуком або пір'їною. Якщо такі проце-дури не дадуть бажаних наслідків, то треба взяти губку, вмоčiti її в холодну воду і з висоти двох-трьох аршинів кинути на потерплого „крупні і однакові“ краплі. Потім посадити його в теплу ванну на чверть години і, покла-вши в постіль, промити шлунок сумішшю соли, води, оцту або теплої молока. Якщо ж і після цього не появиться „знаків життя“, то запалити на стегнах маленькі шматочки губки, клоччя або паперу. Якщо й це не вплине, треба пу-стити кров. Коли в утопленого з'являться ознаки життя, потрібно дати йому камфорного спирту і теплої чаю з вином або горілки. „Як показав досвід, — говориться в інструкції, — 8 чи 10 годин недостатньо для повернення утопленого до життя“.

При закладі були лоцман і два водолази, які допома-гали Лабезникові в його нелегкій справі. За свідченням архі-вів, у перший рік існування „закладу“ з 5 утоплених ряту-вали 4. Але наступного року лише двох, а два так і по-мерли, хоч на них і випробували всі пункти інструкції.

У СІЧ ПО ГОРІЛКУ

1766 року, як повідомляє та ж „Киевская старина“, ко-шовий Калнишевський виїхав разом із старшиною до Пе-тербургу „в справах війська запорозького“. А козаки, як відомо, куди б не вирушали — у військовий похід чи з ди-пломатичною місією до далекої й холодної столиці імперії — харчі і все, що треба до них, брали з собою. Але цього разу бюрократичне колесо царської канцелярії крутилося, видно, аж надто повільно: не стало в козаків ні їжі, ні питва, а розв'язанню „справ“ кінець-краю не видно.

Харчів сяких-таких дістали, а от горілки... Хіба ж є ще де-небудь така горілка, як на Січі? Вирішили їхати за нею

на Низ. Козацькі докази про потребу такого вояжу були, очевидно, настільки переконливими, що граф Рум'янець, президент так званої Малоросійської колегії, до якого звернулися по дозвіл, не міг відмовити. Колегія написала: „Пан кошовий отаман війська низового запорозького Калнишевський відправив старшину Антона Головатого для привозу йому і старшим військовим, які перебувають при ньому, ради власного їх тут споживання, із Січі запорозької п'ятдесяти відер вина гарячого, на вільний перевіз якого від показаного місця до Санкт-Петербургу дати від малоросійської колегії йому, Головатому, звичайну виписку в силі указів“.

Отак завдяки виписці, яка мала „силу указів“, козаки й запаслися січовою оковитою.

ЛІКУЄ СОЛОНІЙ КРИШТАЛЬ

На столі грудка соли. Мовчазна дружка живого тіла природи, відгомін напруженого життя Землі. Витонченої форми закам'янілі кристали чають у своєму неповторному хитросплетінні таємниці казкового царства підземель, де добувається сіль. Одна з них — одвічне намагання природи зберегти недоторканість свого ества, протиставити її небажаним пашаруванням цивілізації, яка підчас аж ген як плюндрує ту правікову чистоту. Справді-бо: ці пашарування ще й дотепер не спромоглися проникнути в оті казкові підземні палаци, тож і не дивно, що вони, як застереження всевладній людині, ревно зберегли свою первозданну цноту...

На моєму столі — грудка звичайнісінької кухонної соли. Екзотичний сувенір, видобутий з двістіметрової глибини соляних копалень Солотвина.

Поклади соли у цих місцях невичерпні. Покоління закарпатців звікували у легкій праці. Підіймаючи тонни соли, вони непомітно лаштували підземні галерії і залі із соляного кришталю. З останнім зблиском шахтарських лампочок в округлених штреках, стрімких стволах і тісних стволах, що ведуть до урочисто високих видобувкових камер, тут назавжди завмирили кроки, ховаючи у забуття білосніжні склепіння.

Тут все із соли. Соляна долівка, стіни, стеля, сіль на губах людини, яка ступила сюди. Колись у таких місцях будували церкви, аби освятити щедроти землі. Адже кожен, хто хоч кілька годин побуде у соляних печерах, оздоровлює, зміцнює, гартує свої дихальні шляхи. Люди, які працюють у соляних копальнях, ніколи не скаржаться на легеневі захворювання. Це стверджує статистика. Хворі на бронхіальну астму, зійшовши сюди кілька десятків разів, забувають про медикаменти.

Постійний тиск, температура і вологість повітря, ізолюваність від сонячних променів, природна інгаляція найдрібнішими частинками соли та іонізоване повітря в соляних печерах сприятливо діють на організм хворого на бронхіальну астму.

Вже рік тривають експерименти в селищі Солотвино Тячівського району на Закарпатті. У сільській лікарні працює алергологічне відділення на п'ятдесят ліжок. Але тільки листів із проханням прийняти на лікування зареєстровано близько тисячі.

„Шановний і дорогий лікарю та колего. Слава про солотвинську сіль дійшла до Івано-Франківська, а можливо, й далі. Це не комплімент, дорогий колего. Я знаю, наскільки важливий для лікаря авторитет, бо сам лікар.

Але зауважте, що я схилиюся перед Вами і дуже прошу не відмовити в моїй просьбі.

З 1954 року я хворію на бронхіальну астму. Іноді, лікуючи інших, про своє здоров'я ми забуваємо. А жити ще хочеться. І дочці тільки через рік у школу йти. Я прошу Вас, я надіюся...”

Досліджено, що збудники бронхіальної астми (алергени) інфекційні. Їх існує величезна кількість, і важко відразу встановити, до якого з них певний організм найчутливіший. Деякі люди, пропрацювавши на текстильному чи якомусь хемічному підприємстві багато років, починають задихатися, кашляти. Або випадки, що часто трапляються, коли в кімнаті появляється якийсь новий предмет: килим, акваріум, домашні квіти тощо. З цього моменту у мешканця квартири починаються приступи кашлю, задухи. Людина навіть не знає, звідки взялося таке лихо. А тимчасом приступи не припиняються, виснажують здоров'я, хвороба прогресує. Бо, потрапивши в організм, збудник викликає запалення дихальних шляхів. А організм стає настільки чутливим, що реагує на найменше подразнення.

В організмі відбуваються і біологічні зміни. Збуджуються всі нервово-рецепторні утвори дихальних шляхів. Це приводить до спазм бронхів. Стан, коли хворий не може видихнути. Тоді гранично чутливий організм блискавично реагує на найменшу дозу алергену, одночасно змінюється його чутливість і до власних тканин, які в такому організмі самі стають збудниками.

Щоб розірвати цей ланцюг, треба зняти підвищену чутливість.

Існують різні види лікування. Наприклад, багаторазове введення хворому відповідних алергенів найменшими дозами, з тим, щоб призвичаїти до нього. Або намагання вплинути на біологічні реакції, що викликають спазми.

Курс лікування триває 300 годин перебування у копальні (20—25 спусків): першого тижня близько 50 годин, другого — 70 годин, третього і четвертого — по 90 годин. Хворі спускаються в копальню щоденно.

Крім того, курс лікування за індивідуальними показниками збільшується або зменшується. Адже часто хворий, крім астми, страждає на хронічну пневмонію, хронічний бронхіт та інші захворювання, що ускладнюють лікування.

За 38 заїздів лікування прийняли близько трьохсот хворих (з них шістдесят дітей).

Особливо добре почувають себе у соляних копальнях діти. Спостерігається, що важче лікувати тих, у кого хвороба запущена або хто приймав гормональні препарати чи має органічні порушення серця.

Кожен хворий, скерований для лікування в Солотвино, потрапляє під ретельний нагляд лікарів. Палати обладнані у сільській лікарні, крім того, за кожним хворим закріплено ліжко у підземеллі. Та медики мріють про створення справжнього соляного санаторію.

До цієї незвичайної лікарні ми спустилися опівдні — в час післяобіднього відпочинку. Хворі якраз влаштувалися на низьких дерев'яних ліжках за квітчастими фіранками, що відгороджували палати від загального коридора.

Заходимо до ніші, де стоять ліжка. Це ординаторська. Тепло, аж парко. Клацають прилади, чується дихання людей, які спокійно сплять. Сторожко прислухається до тиші медсестра. Гортає спеціальну книжку черговий лікар Олександр Юрійович Студеняк. Десь віддалено час

від часу щось бухає. „Шахтарі добувають сіль, — пояснили мені. — Ходіть, побачите...”

Там, де перегороджувався коридор, відімкнули двері, переступили високий поріг. Перед нами відкрилася величезна соляна печера, і світло наших лампочок не досягло її стелі. Галереї понад стінами вели вгору.

По цей бік дверей стоять клітки з морськими свинками. Ми зазирали до них — тваринки сполохано заворушилися.

— Живі, — лікар Сергій Дмитрович Максимов уважно спостерігає за ними. — Вчора їм ввели алерген, від якого вони мусили вмерти. Але ж вижили. Мікроклімат підземелля діє благотворно.

Досліди провадять молоді вчені — лікарі алергологічного відділення. Треба вивчити клінічні дані про лікування бронхіальної астми, біохімічні процеси при алергічних станах в організмі, зміни мікрофлори дихальних шляхів під впливом мікроклімату соляних печер, кліматичні особливості копальняних горизонтів. І тільки тоді лікарі зможуть відповісти на традиційне запитання: а все-таки в чому ж секрет копальні?

Покищо вони першовідкривачі у цій справі. Перші в Радянському Союзі алергологи-практики: терапевти Ірина Андріївна Кондрощ, Сергій Дмитрович Максимов, Олександр Юрійович Студеняк, Іван Юрійович Клантюк.

Із публікацій відомо багато прикладів успішного використання природних умов гrotів, гірських виробок, соляних копалень, сталактитових печер для лікування тієї ж бронхіальної астми, інших алергічних захворювань, ревматизму. Лікування в соляних печерах практикується близько десяти років у ФРН, Угорщині, Польщі. У Солотвині воно проводиться за методом лікарів м. Величка (Польща).

НЕ ПЕРЕБОРОЛИ

Шум — велике нещастя цивілізації. Люди зрозуміли це давно і відтоді ведуть із ним вперту, але в основному безуспішну боротьбу. У 1967 році в італійському місті Сан-Ремо зібрався міжнародний конгрес боротьби з шумами. На жаль, розгорнути своєї плідної роботи він так і не зміг: на сусідньому заводі так гули і стуготили верстати, що заглушили ораторів. Роботу конгресу довелося перервати.

ЦІННА УКРАЇНЬСЬКА КОЛЕКЦІЯ ПОДАРОВАНА ДЕРЖАВНОМУ МУЗЕЄВІ КАНАДИ

Державний Музей Людини, Оттава, одержав цінний дарунок вартістю в 20.000 доларів — колекцію українського народного мистецтва від д-ра Михайла Гуцуляка в Ванкувері, Британська Колумбія. Цей набуток є вислідом багаторічного збирання, серед якого бачимо зразки одягу з трьох етнографічних зон Західної України: Гуцульщини, Буковини і Снятинщини, а також багато хатніх виробів, як настінні килими й рушники, кераміка, декоративні вироби з дерева, музичні інструменти (бандура, цимбали, сопілки) та інші речі.

Тим часом у Канадському осередку вивчення народної культури та в слов'янському і східно-європейському відділі музею вся ця колекція каталогується і її го-

тують до спеціального показу в галереях музею в Оттаві, а також до виставлення іншим музеям та культурним інституціям в Канаді й закордоном.

Гуцулякова колекція — це одна з кількох пожертв мистецьких цінностей, що їх протягом останнього часу отримав музей і його осередок для вивчення народної культури від представників різних етнічних груп країни. На початку цього року жіноча рада гамільтонського відділу КУК, Онтаріс, передала музеєві повний комплект жіночої ноші з Полтавщини. Полтавська ноша буде виставлена в музеї як частина різнокультурних експонатів, що представляють зразки нош різних етнічних груп Канади.

**ХТО ЗНАЄ ТАКОГО УКРАЇНЦЯ ЧИ УКРАЇН-
КУ, ЩО ХОЧЕ РЕГУЛЯРНО ЧИТАТИ „НОВІ
ДНІ“, АЛЕ НЕСПРОМОЖНИЙ ПЕРЕДПЛАЧУ-
ВАТИ ЇХ ЧИ КУПУВАТИ, — НЕХАЙ ПОСПІ-
ШИТЬ ДЛЯ НЬОГО ПЕРЕДПЛАТИТИ ЖУР-
НАЛ З НАГОДИ ВЕЛИКОГО НАШОГО СВЯТА
РІЗДВА ХРИСТОВОГО!**

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД СКЛАЛИ

По 25 дол.: І. Костюк, П. Шахів,
По 14 дол. 50 ц. — Михальчук, Парма, От.
По 15 дол.: Матвієнко В., Осінчук І., Розгін І.
По 14 дол.: Китастих Григорій.
По 10 дол. і 50 ц.: Павленко В.
По 10 дол.: Підгайний Ф., Кулагін А.
По 9 дол.: Сарнавський П.
По 5 дол. і 50 ц.: Назарець Д.
По 5 дол.: Рябокіз Г., Парафенко В., Котен-
ко В.
По 4 дол. і 50 ц.: Ільченко А., Марич В., Гон-
чарук В., Гатила П., Василенко Р., Ромас М.,
Гаєвський В., Микитинський І., Колесник І., Ко-
хан І., Микитенко А., Іващенко О., Др. Пашкев-
ська А., Шмигуль Г., Розгін Є., Ліщинський К.,
Сред Т., Гіряк Й., Костенко П., Садівничий Д.,
Дусежко В., Шпаківський О.
По 4 дол.: Логуш В., Гвоздецький В.
По 3 дол. і 50 ц.: Гірна Я.
По 2 дол. і 50 ц.: Заславець О., Родак В. Чо-
ботько П.
По 2 дол.: Стружовський П., Волков В.
По 1 дол. і 50 ц.: Рибалка К.
По 1 дол.: Берегулка А., Гречнів Г.
По 50 центів: Чесна І., Козак О., Глоба І.

**Збірка на посвяченні пам'ятника (на Баунд
Бруці), на могилі Валентина Я. Новицького:**

По 10 дол.: Грогуль А. Л., Полевко В.
По 5 дол.: Гриньох В. Н., Зеленські Ю. М.,
Куравський І., Чудовський Л., Шерей В. Г., За-
вітневич, Бобанські І. З., Кокільські, Федорів
Ю., Поліщук І.
Зам'яті Ігор і Олена 3 дол.

Всім жертводавцям щиро дякуємо

Ч И Т А Ч І

Вельмишановні панове редактори і адміністратори журналу „Нові дні“.

У відповідь на Ваше звернення про матеріальну підтримку нашого журналу „Нові дні“, як виконання свого почесного обов'язку, долучаю поштовий переказ на 36 доларів, з яких 25 доларів на допомогу журналові „Нові дні“, 5.50 як передплату на 1971 рік, а ще 5.50 на 1970 рік, як післяплату, що сталося з важливих причин, за що дуже прошу пробачити.

Не знаю, як висловити свою вітху, а Вам подяку, що Ви взяли продовжувати видавання „Нових днів“.

Дай, Боже, Вам всім здоров'я, щастя і успіху.

З пошаною — Ваш довголітній читач **Петро ШАХІВ**

Дорогий наш читачу пане **П. Шахів**,

Свою вітху і подяку ви висловили дуже красномовно — дай, Боже, всім нашим читачам не меншого хисту й красномовства. За такий щедрий подарунок „Новим дням“ велике Вам спасибі. А з приводу Вашого великого родинного горя, втрати дружини **Олени Леонтівни**, просимо прийняти від нас дуже сердечне співчуття і уболівання.

Редакція і адміністрація

12 серпня 1970.

До хвальної редколегії журналу „Нові дні“

ВИСОКОПОВАЖНІ ПАНОВЕ!

Вітаю щиро невмирущі
Усе грядущі „Нові дні“,
Пролити світло в темні пущі
Все їх призначення одні!

Журнал „Нові дні“ мусить і далі існувати!
Висловлюю щиро подяку за Вашу жертвенну
працю в цій справі.

Шлю моні-ордер на десять доларів, із них
3.50 передплата журналу на 1970,
решта на пресовий фонд.

Бажаю витривалості й успіхів у Вашій благородній
праці.

З пошаною **М. МАТУЛА**

Вельмишановні Панове!

Пересилаю чек на двадцять доларів, як передплату на 1970—71 рік, а решта на пресфонд.

Щодо Вашого рішення далі видавати „Нові дні“ і надалі в такому дусі, як видавав покійний П. Волиняк. Бажаю Вам такої надлюдської витривалості, яку мав покійний П. Волиняк. Бо ми, українці, такий нарід, що обіцяємо всяке добре діло померлих продовжувати, але часто кінчаємо нічим. Але буду тільки доброї думки щодо життя „Нових днів“ і надалі.

З пошаною **П. САРНАВСЬКИЙ**, Квебек.

Нью-Йорк, 5 листопада 1970 р.

Високоповажний та дорогий пане професоре,

Прошу дуже вибачити, що так довго не давала вістки від нас. Виходило так, що ані морально, ані матеріально не могла Вас порадувати. Якось то все йде не так, як повинно йти. Назагал журналом всі вдоволені. Мені особисто подобається він зараз дуже. Трохи маю неприємності із першою збіркою, бо дехто журналу взагалі не отримує. Добре, що був видрукований список, хто скільки через мене дав на журнал. І я завжди ношу той номер із собою, як посвідку, що гроші отримані. Я думаю, що коли журнал добрий, то буде більше зацікавлення та активніша підтримка його. Покищо пересилаю

П И Ш У Т Ь

Вам чек із збірки, що я зробила на цвинтарі при посвяченні пам'ятника Валент. Новицькому, великому прихильникові та другові „Нових днів“ та покійного Петра Кузьмовича.

Привіт Вам від чоловіка Юрка і всієї родини.

Залишаюсь із пошаною до Вас —

Маріяна ЗЕЛЕНСЬКА

Дорогенька Маріно Ксенофонтівно,

Спасибі, що озвалися — за ввесь великий Нью-Йорк, від якого ми чекали й чекаємо трохи більше, ніж досі чули й мали. Бачу, що рухається тільки Ви, а що ж сталося з рештою членів комітету? Рухайте чи урухомлюйте й їх — щоб із великого Нью-Йорку ми мали велику підмогу. Особливо з нагоди роковин смерті П. К. Волиняка. Як бачите, це число — присвячене роковинам.

З подякою за зроблене і з великими надіями на більше. Привіт усім чотирьом поколінням у Вашій родині.

ЗАМОВЛЯЙТЕ ЦІ КНИЖКИ

І. Багрянний: Людина біжить над прірвою (роман) \$6.00; З. Дончук: В пошуках щастя (роман) \$5.00; А. Орел: Словник чужоземних слів \$6.00; Д. Нитченко: Український правописний словник \$2.00; О. Гончар: Собор (роман) \$2.65; Усі числа журн. „ВОЛОСОЖАР“ (чч. 1—15, 1970) \$2.00; В. Дудінцев: Не хлібом єдиним (роман російською мовою) \$1.55; П. Феденко: І. Мазепа \$2.20; Іван Манило: Байкар \$0.70; Пеани і кпини \$0.35; Україна сама... \$0.50; Ф. Мелешко: Три покоління (роман) \$2.85; В. Чапленко: Чорноморці (роман) \$2.75; С. Парфанович: У лісничівці (опов.) \$1.50; У. Самчук: П'ять по 12-й (пов.) \$1.85; Марія (пов.) \$2.00; В. Чапленко: Уводина до мовознавства \$2.00; Мих. Орест: Держава слова \$2.00; „ЕЛЬДОРАДО“ (вибрані твори українських письменників) \$0.60; Юл. Мовчан: Що варто б знати \$4.00; Записки лікаря \$5.00; Літературно-мистецький альманах „ВОЛОСОЖАР“ \$0.55; П. Карпенко-Криниця: Індіанські балади \$2.00; Петро Панч: Синів не віддам (пов.) \$1.00.

Замовляти:

Mr. I. Manylo, Cumberland Rd.,
Milville, N.J. 08332, USA.

Jiseph J. Rajka Furs

921 College Street Tel.: LE 4-5545
(at Devercourt)

КУШНІРСЬКА РОБІТНЯ

Хугра на замовлення з різного роду шкірок

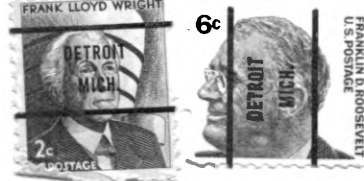
● ПЕРЕРІБКИ

● НАПРАВИ

● ПОВНА ГАРАНТІЯ

NOWI DNI
2209 Caniff Avenue
Detroit, Michigan 48212

Ukrainian Museum
3425 Broadview Rd.
Cleveland, Ohio

ПРИДБАЙТЕ СОБІ!

ПРИДБАЙТЕ СОБІ!

Нову кольорову Карту УКРАЇНСЬКОЇ РСР І МОЛДАВСЬКОЇ РСР

THIRD CLASS

ВЕЛИЧИНА КАРТИ — 27 НА 38 ЦАЛІВ.

Складена і надрукована в Україні.

- На карті показані області, райони, міста, містечка, села, шляхи сполучення, ріки.
- Це карта, на яку ви довго чекали. Тепер можете її набути в „УКРАЇНСЬКІЙ КНИЗІ“ в Торонті по дуже приступній ціні — за \$1.25.

ЗАЙДІТЬ ДО ОДНОГО З МАГАЗИНІВ „УКРАЇНСЬКОЇ КНИГИ“
на 962 Блур Стріт Вест або 1162 Дондес Стріт Вест в Торонто.

Можете надсилати замовлення поштою.

Залучіть поштовий переказ на \$1.25 і шліть на адресу:

UKRAINSKA KNYHA

662 Bloor Street West

Toronto 4, Ontario

FEB 13 1971